

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra anglistiky

Diplomová práce

**Vzpoura ženských hrdinek proti konvencím soudobé
společnosti v díle D. H. Lawrence a E. M. Forstera.**

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Linda Kocmichová

Vypracovala:

Špalková Kristýna

České Budějovice 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci Vzpouora ženských hrdinek proti konvencím soudobé společnosti v díle D. H. Lawrence a E. M. Forstera vypracovala samostatně s použitím pramenů uvedených v bibliografii.

V Českých Budějovicích 2. 1. 2014

.....

Špalková Kristýna

Poděkování

Chtěla bych poděkovat Mgr. Lindě Kocmichové za účinnou a potřebnou pomoc při konzultacích a tvorbě mé diplomové práce.

Anotace

Cílem diplomové práce *Vzpouřené ženské hrdinky proti konvencím soudobné společnosti* v díle D. H. Lawrence a E. M. Forstera je analýza chování žen v protikladu s předsudky a morálními principy viktoriánské společnosti konce 19. století. Vzpor románových ženských postav je zde prezentován jako jejich forma boje za větší nezávislost ve vztazích k mužům, jako boj vůči přetrvávajícím principům zkosnatělé morálky tehdejší společnosti a v neposlední řadě boj za volební práva a práva na vzdělání. Vyústění jejich snah není ani snadné ani rychlé, ale se silícími tendencemi pokrokového hnutí v kulturních a společenských oblastech se jim postupně daří dosáhnout svých cílů.

Annotation

The aim of the thesis called *Heroines' Revolt against Convention of Contemporary Society* in D. H. Lawrence's and E. M. Forster's Masterpieces is an analysis of women's behavior in contrast with prejudice and moral principles of Victorian society in the 19th century. The novels' female characters' rebellion is presented in a form of a struggle for greater independence in their relationships with men and a fight against persistent rigid moral principles of the society and also their battle for voting rights and the rights for education. The outcome of their efforts is neither easy nor immediate but thanks to intensifying trends of progressive movement in cultural and social areas, they gradually succeed in achieving their goals.

Obsah

Úvod.....	7
1 Počátek boje za rovnoprávnost a postavení žen ve Viktoriánské Anglii	9
1.1 Změna postavení žen v průběhu 20. století.....	15
2 Proudny ovlivňující dílo D. H. Lawrence a E. M. Forstera	17
2. 1 Vznik feminismu a emancipace	17
2.2 Sufražetky	20
2.3 Významné ženy.....	22
2.4 Modernismus	25
2.5 Spisovatele modernismu a jejich díla	27
1.6 Život Davida Herberta Lawrence	29
1.7 Život E. M. Forstera.....	31
3 Freudovy myšlenky, které ovlivnily D. H. Lawrence.....	34
3.1 Vliv psychoanalýzy na dílo D. H. Lawrence	36
3. 2 Rysy oidipovského komplexu v díle <i>Sons and Lovers</i>	37
3.3 Psychoanalýza v díle <i>The Rocking Horse Winner</i>	38
4 Role matek v díle D. H. Lawrence a E. M. Forstera.....	39
4.1 Vliv farářivny matky na dívky v povídce <i>The Virgin and the Gypsy</i>	39
4. 2 Postava matky v knize <i>Where Angels Fear to Tread</i>	44
4. 3 Postava matky v díle <i>Sons and Lovers</i>	49

4. 4 Matka v povídce <i>The Rocking Horse Winner</i>	62
4. 5 Ženy v povídce <i>The Fox</i>	67
4. 6 Ženy v díle <i>A Room with a View</i>	71
Závěr	81
Bibliografie	85

ÚVOD

Moje diplomová práce VZPOURA ŽENSKÝCH HRDINEK PROTI KONVENCÍM V SOUDOBÉ SPOLEČNOSTI V DÍLE D. H. LAWRENCE A E. M. FORSTERA nahlíží na toto téma prostřednictvím stěžejních děl obou spisovatelů. Ti v době přelomu ze století devatenáctého do století dvacátého patřili v Anglii k hlavním kritikům viktoriánské společnosti, jejíž hlavní éra doznívala a postupně byla nahrazována více liberální společností. Ve společnosti viktoriánské byla pozice žen velmi striktně vymezena. Ženy neměly volební právo a byly přísně podřízeny mužům. Jejich úkolem bylo především rodit děti, starat se o ně a o domácnost. Své názory na společnost, politiku, kulturu a hospodářství musely převážně přejímat od svých mužů, které jejich mínění příliš nezajímalo. Žena byla veskrze v područí muže a její jakékoliv společenské aktivity nebyly akceptovány ani vítány.

Celosvětový kulturní, společenský a ekonomický vývoj se však na přelomu století nevyhnul ani Anglii. Feministická hnutí a hnutí za volební práva žen přicházející z druhé strany oceánu našla úrodnou půdu i u pokrokových žen v Anglii. Ty po vzoru amerických žen zakládaly radikální skupiny, ve kterých prosazovaly svoje požadavky, především požadavky na volební právo. Tento požadavek byl jedním z prvních na cestě ke zrovnoprávnění žen a mužů jak v politice, tak i ve společnosti. V této souvislosti je vhodné podotknout, že svého požadavku docílily až po ukončení první světové války v letech 1918.

Analyzovaná díla autorů D. H. Lawrence a E. M. Forstera spadají do období tzv. modernismu, což bylo kulturní hnutí na přelomu století, zahrnující oblast od literatury až po architekturu a které reflektovalo tvůrčí změny ve ztvárnění reality. Tvorba obou autorů byla ovlivněna, stěžejními díly druhé poloviny 19. století, a to Charlese Darwina – *Origin of Species* a Psychoanalýzou Sigmunda Freuda.

Díla D. H. Lawrence a E. M. Forstera jsem si pro svoji diplomovou práci vybrala z toho důvodu, že jejich ženské hrdinky realisticky charakterizují jejich emancipační snahy ve viktoriánské společnosti Anglie konce 19. století a snahu dostat se z područí mužů. Tyto ženy jsou ztvárněny jako mužům podřízené bytosti, které jen obtížně hledají cestu k prosazení vlastní osobnosti. Nejenom muži a manželé, ale i dominantní, viktoriánskými zásadami zakořeněné ženy byly překážkou ve vzdělání a kulturním rozletu mladých, emancipovaných žen. Takové ženy nepřipouštěly pro svoje dcery a vnučky nic jiného než to, co samy v minulosti musely nebo mohly a o nic víc neusilovaly.

Postava, kterou jsem si vybrala k ilustraci vzdoru proti vžitým konvencím v době končící viktoriánské společnosti je Lili, která se proti vůli své rodiny provdala za Itala z románu *Where Angels Fear to Tread* z pera E. M. Forstera. Z díla *A Room with a View* téhož autora je to postava Lucy, která si též proti vůli své rodiny vzala muže z nižší společenské třídy. Z románu D. H. Lawrence je to pak postava Cynthie, která opustila manžela faráře a její dvě dcery Yvette a Lucille, které se vzeprly prudérním a staromilským zásadám výchovy své babičky.

Na straně jedné vystupují v románech postavy, které vzdorují proti vžitým konvencím, na straně druhé postavy, které se snaží těmto snahám vší silou zabránit. K takovým patří například matka z románu *Where Angels Fear to Tread*, která nedovolovala své snaše seznámit se s jiným mužem nebo členové rodiny z románu *A Room with a View*, kteří bránili Lucy ve sňatku s mužem z nižší společenské třídy.

Dalším románem, kterým se zabývám ve své diplomové práci je román od D. H. Lawrence *Sons and Lovers*. Pojednává o vztahu dvou dívek Miriam a Clary k jednomu muži Paulovi. Ten však nebyl schopen lásky k jiným ženám, neboť chorobně miloval svoji matku a všechny dívky poměroval podle ní. Přestože

obě dívky velmi usilovaly o Paulovu přízeň, jeho náklonnost se jim nepodařilo získat a byly nuceny ustoupit matčině vůli.

1 Počátek boje za rovnoprávnost a postavení žen ve Viktoriánské Anglii

Boj za rovnoprávnost žen začal již v osmnáctém století, v době osvícenství. První projev evropského ženského hnutí se uskutečnil během Francouzské revoluce. Kdy Olympe de Gouge, jedna z největších zastánkyní boje za ženská práva, reagovala na vydání *Deklarace lidských práv* vydáním *Deklarace ženských práv* (1789), v tomto dokumentu požadovala rovnoprávnost pro všechny ženy.¹

Podobné myšlenky se objevují roku 1790 v *Motion de la pauvre Jacotte (Návrhu chudé Jacotty)*. Všechny snahy však ztroskotají a Olympe je roku 1793 popravena jako vzbouřenkyně.² Další významnou osobností boje za rovnoprávnost se stala Marry Wollstonecraftová, která jasně vyložila osvícenskou filozofii a rovnost knihou *Obhajoba ženských práv (Vindication of the Rights of Women)*, vydanou roku 1792. Tato kniha byla jedním z prvních projevů feminismu ve Velké Británii.³

Mary Wollstonecraftová prohlašovala, že kdyby ženám byla dopřána práva a příležitosti mužů, ženy by byly osvobozeny od ekonomické

¹L. Smithová, W. Reaper, Úvod do světa idejí, Vyšehrad, Praha 1994, s. 182

²S. Beauvoirová, Druhé pohlaví. Orbis, Praha, 1966, s. 50

³L. Smithová, W. Reaper, s. 183

závislosti, byla by uvolněna polovina lidských zdrojů světa, a zdokonalitelnost lidstva, by se tak zvětšila.⁴

Neboť mé důvody, pane, jsou předkládány v nezaujatém duchu. Vystupuji ve prospěch svého pohlaví, ne ve prospěch sebe samotné. Nezávislost jsem dlouho považovala za veliké požehnání svého života, základ vší ctnosti a o nezávislost budu usilovat vždy, i kdybych měla žít na pusté pláni.⁵

Dalším silným projevem feminismu se stalo dílo Johna Staurta Milla *Podřízenost ženy* z roku 1869, ve kterém charakterizoval postavení žen v tehdejší Anglii.⁶

Jedinou ženou, která mohla v té době projevovat zájem o domácí i zahraniční politiku, byla královna Viktorie. Přestože byla ženou, nepodporovala ženy v jejich boji za rovnoprávnost, spíše byla antifeministkou.⁷

Královna Viktorie se stala symbolem rodinného života a mateřství. Reprezentovala ženství, které bylo založené na rodině a spolu s manželem byla považována za model manželské stability.⁸ Viktoriánské období zahrnovalo mnoho pochybností o postavení žen ve společnosti. Různorodé názory královny Viktorie ukazují jejich rozdílné stránky. Věřila ve schopnost žen vzdělávat se. To jí vedlo k vyjádření podpory na založení university pro ženy roku 1847. Na druhé straně byla proti myšlence umožnit ženám účastnit se voleb, což popsala v jednom dopise jako “this mad folly”. Podobně provokativní byly její názory na ženy a

⁴L. Smithová, W. Reaper, s. 183

⁵L. Smithová, W. Reaper, s. 183

⁶L. Smithová, W. Reaper, s. 183

⁷B. G. Smith, *Women in World History*, Oxford University Press, 2008, s. 300

⁸B. G. Smith, s. 300

manželství. Královna Viktoria byla sama šťastně vdaná až do smrti svého manžela v roce 1861, nicméně si byla dobře vědomá, jaká žena přináší oběti kvůli manželství. ⁹V dopise, který napsala pro svou právě vdanou dceru, stálo:

There is a great happiness in devoting oneself to another who is worthy of one's affection, still, men are very selfish and the woman's devotion is always one of submission which makes our poor sex so very unenviable. This you will feel hereafter- I know, though it cannot be otherwise as God has willed it. ¹⁰

Během vlády královny Viktorie totiž společnost považovala za správné, aby místo žen bylo v domácnosti a péče o manžela, děti i domácnost se stala životním posláním ženy. To ženám bránilo zapojit se do veřejných sfér života, jakými byla například politika nebo obchod. Dívky měly tehdy velice omezené možnosti. Nejvyšší kariéry, které mohly dosáhnout, bylo dobré manželství. Ženy získávaly horší kvalitu vzdělání než muži. Učily se převážně doma nebo mohly chodit do internátní školy, ale jejich učivo se lišilo od učiva chlapců. Dívky měly předměty jako francouzštinu, kreslení, hudbu, tanec nebo se učily praktickým dovednostem, kterým bylo třeba šití. Vstup na university byl ženám zakázán. Málo žen mělo dobré vzdělání a získávaly jen hůře placené práce. Ženy, které zůstaly svobodné, společnost považovala za poskvrněné, nicméně vdané ženy měly méně práv než ženy svobodné.

Mezi hlavní povinnosti manželky patřilo vychovávat děti, poslouchat manžela, zajistit hladký chod domácnosti a příjemnou rodinnou atmosféru, ve které se muž nemusel starat o domácí záležitosti a mohl se plně soustředit na vydělávání peněz.

⁹The Northon Anthology of English Literature. 6th Edition, vol.2, W.W. Norton and Company London 1993, s. 1581

¹⁰ The Northon Anthology of English Literature, s. 1581

Dům měl být pro manžela a děti místem pohodlí a chránit je před stresem průmyslové Anglie. Muž měl na oplátku finančně zabezpečit rodinu.¹¹ Žena, která vstoupila do manželství, předala muži vše, co jí patřilo, co zdělala nebo vydělala. Neměla právo podat u soudu žalobu, právo volit ani vlastnit majetek, který přinesla do manželství.¹² Manželka nemohla podat žádost o rozvod, ani když měl její muž milenku, nebo se choval surově, naproti tomu se muž mohl rozvést se ženou, pokud zjistil, že je mu nevěrná. Bylo předpokládáno, že žena může mít pohlavní styk jen s jedním mužem, ačkoli u mužů bylo přijatelné mít několik partnerek za život. Jestliže, žena měla milence, nesměla se o tom dozvědět veřejnost, pokud se tak stalo byla společností odsouzená.¹³ Každý muž měl právo nutit ženu do pohlavního styku a otěhotnění. Také mohl děti bezdůvodně vzít a poslat je na výchovu k jiné rodině.¹⁴ Během let 1800-1860 byly vztahy mezi mužem a ženou chápány ideologií oddělených sfér. Tato ideologie se zaměřovala na ženy patřící do střední třídy a diktovala, že poslušné ženy by měly být domácími bytostmi a zabývat se domem, dětmi, náboženstvím. Ženy by se měly vyhýbat politice, obchodování a všemu co patřilo do veřejných sfér života. Mnoho žen tehdy vidělo péči o dům a o děti jako jejich základní zaměstnání. Ženy ze střední třídy dělaly domácí práce, dohlížely na služebnictvo nebo vedly domácí rozpočet. Byly často váženými, ale neplacenými partnery rodinného obchodu. Ženy pocházející ze šlechtických rodů pomáhaly

¹¹ P. Weston Thomas, A Woman's Place in C19th Victorian History [online]. c.2012, last revision 2011 [cit. 14.10.2013]
<http://www.fashionera.com/a_womans_place.htm#A%20Woman%27s%20Place%20Is%20In%20The%20Home>

¹² H. Wojtczak, Women's Status in Mid 19th Century England [online]. c.2012, last revision 8th of November [cit. 14.10.2012] <<http://www.hastingspress.co.uk/history/19/overview.htm>>

¹³ P. Weston Thomas, A Woman's Place in C19th Victorian History [online]

¹⁴ H. Wojtczak, Women's Status in Mid 19th Century [online]

manželům vést rodinný majetek a zaměstnávat služebnictvo. Ženy patřící do dělnické třídy nakupovaly, vařily, uklízely dům, pěstovaly zeleninu a chovaly dobytek nebo mohly pracovat jako služebnictvo. Přispívaly do rodinného rozpočtu. Pro ženy pocházející z vesnických oblastí byla dostupná práce v zemědělství, která ale do roku 1860 postupně vymizela a byla nahrazena průmyslovou výrobou. Od konce 18. století tedy ženy začaly pracovat převážně v textilních továrnách. Mnoho žen tehdy pracovalo doma, to vše ale za extrémně nízké mzdy.¹⁵ Ale právě díky průmyslové revoluci začala ideologie oddělených sfér postupně ztrácet význam a vzdělání a nezávislost se stávala pro ženy čím dál dostupnější. Vzdělání pro dívky začalo být roku 1870 podporované státem a dokonce se požadovalo, aby se všechny ženy vyučovaly pro povolání, které by mohly vykonávat do doby, než se vdají nebo místo manželství. Domácnost však zůstala součástí života žen.¹⁶

Ačkoliv rodiny byly stále velké, ženy začaly kontrolovat svou plodnost a porodnost se začala zmenšovat.¹⁷ Potrat nebyl nikde oficiálně povolen a byl až do dvacátého století pokládán za vraždu. Zákon z roku 1810 jej zakazuje pod trestem vězení a nucených prací pro ženu i její spoluviníky. Interupce se stala v Anglii legální až roku 1967.¹⁸

Roku 1857 byl schválen Matrimonial Cause Act, díky kterému se rozvod stal pro ženy dostupnější. Podmínky se sice začaly zlepšovat, ale pokrok nebyl nějak radikální, ženy byly zatím stále považovány za závislé bytosti a u soudu musely prokázat více manželových přečinů, které ovšem musely mít znaky krutosti, zatímco muži stačilo

¹⁵ B. G. Smith, s. 396

¹⁶ B. G. Smith, s. 396

¹⁷ B. G. Smith, s. 397

¹⁸ S. Beauvoirová, Druhé pohlaví. Orbis. Praha, 1966, s. 56

prokázat ženě nevěru. Služby v domácnosti a práce v továrnách zůstaly pro ženy hlavní placenou prací. V roce 1890 1,5 milionů žen pracovalo v domácích službách a přes 500 tisíc žen pracovalo v továrnách v Anglii nebo Walesu. Změna v platu žen během tohoto období nastala s nárůstem úřednické práce. Státem podporované vzdělání totiž vedlo k vytvoření zaměstnání vhodného pro ženy, kterým bylo vyučování na základní škole nebo ošetrovatelství. Ženy ve Viktorianské Anglii tedy získávaly více pracovních příležitostí, ale byly svými zaměstnanci stále viděny jako podřízené pohlaví a jejich výdělky stále zůstávaly zhruba o polovinu menší, než jak tomu bylo u mužských příjmů.¹⁹

Ženy byly tedy v 19. století stále hanebně vykořisťovány a přesto, že se podmínky díky průmyslové revoluci pozvolně zlepšovaly ženy stále pracovaly v žalostných hygienických podmínkách a za bídnou mzdu.²⁰

Zaměstnavatelé továren jim často dávali přednost před muži, ale jen proto, že ženy pracují lépe a levněji. Marx vypravuje v jedné poznámce ke Kapitálu: Továrník M. E. mi řekl, že při mechanickém tkaní používá pouze žen, že má raději ženy vdané a z nich zase ty, které mají rodinu, protože jsou mnohem pozornější než svobodné a musí pracovat až do vyčerpání, aby opatřily rodině prostředky k živobytí.²¹

Postavení žen ve společnosti bylo bezpochyby ovlivněno průmyslovou revolucí, ale ve dvacátém století sehrály důležitou roli také dvě světové války. V letech 1914 -1918 bylo mnoho mužů povoláno do války a ženy tak musely přijmout roli hlavy rodiny, pracovaly místo mužů v továrnách, v zemědělství,

¹⁹B. G. Smith, s. 397

²⁰S. Beauvoirová, s. 52

²¹S. Beauvoirová, s. 52

jako zdravotní sestry ve válečných zónách a dokonce jako pomocné síly v armádě. Tento válečný konflikt, při kterém ženy musely zastávat tradiční mužské práce, se stal základem pro změnu v řešení ženské otázky. Ženy poznaly, že se mohou stát nezávislými a jejich sebevědomí stoupalo. Vláda se zpočátku snažila udržet tradiční roli žen, ale válka stále pokračovala a účast žen ve válce se stala nezbytnou. Ženy se naučily novým dovednostem a shledaly, že je placená práce osvobodila od předchozího domácího života. Přestože se zlepšily jejich pracovní podmínky, postavení žen ve společnosti bylo stále nestálé. Jejich mzdy se sice zvýšily, ale stejně zůstával rozdíl mezi platem mužů a žen. Ačkoliv vláda ženám slíbila stejný plat jako mají muži, slib nedodržela. Po válce byly ženy nuceny vrátit se do svých domovů nebo zůstat v práci. Některým ženám se ulevilo, že se mohou vrátit k rodinám a pečovat o svoje milované. Jiné se nechtěly vzdát ekonomické nezávislosti, kterou získaly během války. Cítily, že jejich pomoc a těžká práce v průběhu války jim dává právo být privilegovanými občany.²²

1.1 Změna postavení žen v průběhu 20. století

Na počátku dvacátého století se tedy začal život žen měnit. S příchodem průmyslové revoluce a první světové války vznikalo v továrnách stále více pracovních míst pro ženy. Tuto změnu umožňuje i vznik strojů, díky nimž se ruší rozdíl mezi mužskou a ženskou silou a ženy tak mohou vykonávat práce dříve vhodné jen pro muže. Prudký rozmach průmyslu přináší daleko větší potřebu pracovních sil, muži již nestačí, a tak se zapojují ženy. V tom právě spočívá velká revoluce, která v 19. století změnila úděl ženy a otevřela pro ni novou éru.²³ Díky novým strojům jsou také ulehčeny ženské domácí práce, a

²² B. G. Smith., s. 432

²³ S. Beauvoirová, s. 51

tak se ženy mohou věnovat jiným zájmům než je péče o domácnost a to jim také umožnilo více se zapojovat do veřejného života.

Stále více žen tedy chodilo do práce, získávaly práci nejen v továrnách, ale i jako písařky, úřednice, účetní nebo poštovní zaměstnankyně. Rostl také zájem o učitelky a ošetrovatelky. Více žen se postupně stávalo finančně nezávislými a jejich sociální postavení se zlepšovalo.²⁴

Průmyslová revoluce vedla nakonec k ženské emancipaci. Engels napsal:

Žena může být emancipována teprve tehdy, až bude ve velkém společenském měřítku účastna výroby a až už nebude vázaná prací v domácnosti, leda nevýznamnou měrou. A to umožnil teprve velký moderní průmysl, který nejenže připouští ve velkém měřítku práci ženy, ale dokonce ji výslovně vyžaduje.²⁵

Ve 20. století se také rozšířila kontrola plodnosti a nastal dramatický pokles porodnosti. Do roku 1940 měly vdané ženy v průměru jen dvě děti. Antikoncepce se stala ještě dostupnější v 60 letech 20. století a způsobila velkou změnu v sexuálním chování. Sex byl oddělen od početí a mnoho žen začalo vnímat sex jako radost než jako nebezpečí nebo povinnost a dokonce začaly radost ze sexu považovat za jejich právo. Ženy se konečně mohly svobodně rozhodnout, kolik chtějí mít dětí. Už nemusely zakládat velké rodiny, o které by se doma staraly,

²⁴ G. Hodgson, Století lidí, Knižní klub, Kolumbus, Praha 1998, s. 23

²⁵ S. Beauvoirová, s. 51

zatímco by je manžel živil. I to jim pomohlo získat sebevědomí a svobodný život.²⁶ Politický vliv, který ženy měly však stále neodpovídal jejich ekonomické síle.²⁷

V Anglii po dlouhém boji sufražetek bylo volební právo pro ženy schváleno r. 1918, ale mohly volit jen ženy starší, třiceti let.²⁸ Od roku 1928 je v Anglii úplná rovnost politických a volebních práv pro ženy i muže.²⁹

2 Proudny ovlivňující dílo D. H. Lawrence a E. M. Forstera

2. 1 Vznik feminismu a emancipace

Feminismus je širokým názorovým proudem, který se zabývá místem ženy ve společnosti a vůbec tím, čím žena je.³⁰

V *Oxford English Dictionary* je feminismus definován jako doktrína rovných práv pro ženy, která je založena na teorii rovnosti obou pohlaví. Feministické hnutí vzniklo v Evropě a v Americe v devatenáctém století, jako odpověď na vyloučení žen z politického a veřejného života. Toto vyloučení žen bylo ospravedlňováno jejich pohlavními odlišnostmi od mužů. Feministky odmítly tuto ideologii založenou na odlišnosti pohlaví, z toho důvodu, že ustavovala podřazenost žen mužům jako fakt.³¹

²⁶ B. G. Smith, s. 399

²⁷ G. Hodgson, *Století lidí*, knižní klub, Kolumbus, Praha 1998, s. 23

²⁸ G. Hodgson, s. 23

²⁹ M. Hanáková, *Neklidná Evropa*, nakladatelství Cesty, Praha 1996, s. 1460

³⁰ W. Reaper, L. Smithová, *Úvod do světa idejí*, Vyšehrad, Praha, 1994, s. 178

³¹ B.G. Smith, s. 286

Existuje několik důležitých vln feminizmu;

V 60 letech 20. století vznikl feminizmus liberální (feminizmus rovných práv) – Nazývá se druhou vlnou feminizmu. Svého času byl znám také jako “women’s liberation”. Z části byla tato vlna feminizmu inspirována občanským hnutím ve Spojených státech a hnutím New Left v Evropě.³²

Snaží se změnit ženino společenské postavení prosazením změny zákonů. Feministky tohoto směru jsou přesvědčeny, že je žena utlačována zákony, vytvářenými muži. Změnou zákona (například zavedením volebního práva žen, umožněním toho, aby si žena podržela své vlastnictví i po sňatku nebo aby se rozvedla) se neodvolatelně změní i postavení ženy ve společnosti.³³ Ženy v Británii, Francii, Německu a Severní Americe začaly požadovat osvobození od ženských rolí, které je omezovaly. Ve Velké Británii byl roku 1970 a 1975 schválen the Equal Pay Acts a The Sex Discrimination Act, díky kterému ženy získaly stejné možnosti na vzdělání jako muži i vyšší mzdy.³⁴

Feministky v druhé vlně hledaly víc než jen rovnost s muži, hledaly v něm především změny v zákoně, sociálním a ekonomickém systému.

Feminizmus marxistický – usilující o třídní emancipaci žen³⁵.

V 60. a 70. letech 20. stol. vznikl feminizmus radikální, který bojuje proti nadvládě mužů ve všech sférách života. Radikální feministky nevěří, že by změna zákona mohla změnit hluboce zakořeněné předsudky mužů o ženách,

³² B. G. Smith, s. 28

³³ W. Reaper, L. Smithová, s. 178

³⁴ B. G. Smith, s. 287

³⁵ Všeobecná encyklopedie, svazek 1, Nakladatelský dům OP, Praha 1996, s. 709

přejí si proto najít nové chápání ženy a zcela nový způsob života pro ženy v současném světě.³⁶

Kate Millet poznamenala v díle *Sexual Politics*, “our system of sexual relationship...is..a relationship of dominance and subordination in which the birthright priority whereby males rule females goes entirely unquestioned”.³⁷

Objevuje se také feminismus sociální, analyzující společnost patriarchální nejen z hlediska třídního, ale i z hlediska pohlaví.³⁸

Sociální feministky těžily z levicových organizací. Identifikovaly kapitalismus jako zdroj podmínek, které je činily podřízené mužům. Následovaly Karla Marxe, který považoval kapitalismus za zdroj ovládnutí, nadvlády a podřízenosti. Cílem sociálního feminismu bylo odstranit nespravedlivý třídní systém vytvářený kapitalismem.³⁹

Emancipace je sociální proces, v jehož průběhu se potlačovaní jedinci nebo sociální skupiny zbavují svého útisku, stávají se svobodnými, svéprávnými. Z historického hlediska emancipace zahrnuje zrušení všech forem otroctví a nevolnictví, odstranění náboženské, politické a sexuální diskriminace. V případě žen jde o emancipaci od mužů a od společnosti, která ženy svazuje.⁴⁰

³⁶ W. Reaper, L. Smithová, s. 178

³⁷ B. G. Smith, s. 287

³⁸ Všeobecná encyklopedie, svazek 1, Nakladatelský dům OP, Praha 1996, s. 709

³⁹ B. G. Smith, s. 287

⁴⁰ Všeobecná encyklopedie, svazek 1, Nakladatelský dům OP, Praha 1996, s. 709

2.2 Sufražetky

Sufražetky (z anglického suffrage = volební právo) je označení stoupenkyň hnutí za práva žen, zvláště za volební právo ve Velké Británii před první světovou válkou.⁴¹

Filozof a sociální reformátor J. S. Mill předložil parlamentu petici, pomocí které měla prosadit volební reformu, která by zajistila ženám právo volit. Tato petice však byla ignorovaná a na protest ženy založily organizaci the National Union of Women's Suffrage Societies (NUWSS), která byla vedená liberální feministkou Millicent Fawcett. Členkou tohoto výboru byla i Emmeline Pankhurst, která nemohla snést neúspěch výboru, a tak spolu s dcerami Christabel a Silvii založila Sociální a politickou unii žen. Tento výbor prosazoval své požadavky spíše militantním způsobem na rozdíl od výboru vedeného Millicent Fawcett.⁴² K prosazování svých požadavků začaly aktivistky z WSPU narušovat politická shromáždění, zakládat požáry a projevovat civilní neposlušnost. Některé z nich se dokonce připoutávaly k mřížím. Řada aktivistek byla zatčena a ve vězení na protest držely hladovky. Roku 1913 se vláda rozhodla vytvořit *Prisoner's Temporary Discharge of Ill Health Act*. Tento zákon byl známý jako hra na kočku a na myš (*The Cat and Mouse Act*), který znamenal propouštění sufražetek na svobodu v případě, že byly ohroženy na životě a opětné uvěznění, jakmile se jejich zdravotní stav zlepšil⁴³

⁴¹ A. Skřivan, Lexikon světových dějin, nakladatelství Aleš Skřivan, Praha, 2002, s. 321

⁴² B. G. Smith, s. 172

⁴³ B. G. Smith, s. 172

13. října 1905 se Christabel Pankhurst a Annie Kenney z WSPU zúčastnily schůze v londýnském parlamentě. Když ministr hovořil, obě ženy neustále vykřikovaly: "*Will the Liberal Government give votes to women?*"⁴⁴

Když ženy odmítly přestat křičet, byla povolána policie. Christabel a Annie však nechtěly opustit zasedání, byly tedy zatčeny a obviněny z napadení policisty. Pankhurst a Kenney byly shledány vinnými. Odmítly zaplatit pokutu a skončily ve vězení. Po tomto incidentu *The Daily Mail* poprvé použil termín sufražetky, aby odlišil militantní aktivistky od umírněných sufražistek.⁴⁵

Zpočátku byly v těchto spolcích sdruženy jen ženy ze středních tříd. Později však začaly do těchto spolků vstupovat i ženy z dělnických tříd, protože pochopily, že díky volebnímu právu získají větší vliv na vládu a konečně budou uznána jejich práva. V červenci 1914 se organizace NUWSS rozhodla, potom co britská vláda vyhlásila Německu válku, že přeruší veškeré politické akce do skončení světového konfliktu. Světová válka ovlivnila a změnila život žen tolik, že Dolní sněmovně britského parlamentu nezbývalo než 28. března 1917 odhlasovat právo volit ženám nad třicet let.⁴⁶ Anglický příklad se rychle šířil. Také v dalších evropských hlavních městech demonstrovaly sufražetky za volební právo žen – například ve Vídni a v Paříži. Nikde však jejich hnutí nenabývalo takového rozmachu jako ve Velké Británii.⁴⁷

⁴⁴J. Simkin, Spartacus Educational [online], c. 1997, last revision September 2013[cit. 2. 9. 2012]<<http://www.spartacus.schoolnet.co.uk/Warson.htm>>

⁴⁵ J. Simkin, Spartacus Educational <<http://www.spartacus.schoolnet.co.uk/Warson.htm>>

⁴⁶ B. G. Smith, s. 173

⁴⁷ M. Hanáková, *Neklidná Evropa, Cesty*, Praha 1996, s. 1460

2.3 Významné ženy

Ženy, které se zasloužily o změnu postavení žen ve dvacátém století, mají pro dnešní společnost nepostradatelný význam.

Emmeline Pankhurstová (1858- 1928)

Britská bojovnice za ženská práva a zakladatelka Ligy za volební právo žen. Roku 1879 se vdala za právníka Richarda Marsdena Pankhursta, který ji celý život podporoval v jejich feministických aktivitách. Roku 1903 založila spolu s dcerami Christabel a Sylvii Ženský sociální a politický svaz. Byla několikrát uvězněná. Propuštění se dočkala v roce 1914, kdy se zapojila do válečného úsilí a vyzvala všechny ženy, aby nastoupily do práce. V knize *My own story* vylíčila paní Pankhurstová svůj boj ve volbách roku 1906. *Kladly jsme otázky panu Asquithovi v Sheffieldu i panu premiérovi Kloudu Georgovi v Alkinshamu a v Glasgowě. Zasahovaly jsme do mnoha dalších mítinků. Pokaždé nás násilím vyhazovali a uráželi nás při tom. A k čemu to vedlo? Brzy všechny noviny psaly janom o nás.*⁴⁸

Její nejmladší dcera **Sylvia** se jako významná osobnost aktivně zapojila do pacifistického, komunistického, antifašistického a panafrického hnutí. Přátelila se s Leninem, se spisovatelem Bernardem Shawem a byla družkou socialistického poslance Jamese Keira Hardieho.⁴⁹

Starší dcera **Christabel** odešla z veřejného života kolem roku 1918.⁵⁰

⁴⁸ M. Hanáková, s. 1461

⁴⁹ M. Hanáková, s. 1416

⁵⁰ M. Hanáková, s. 1461

Emily Daviesová

Hájila právo žen na vyšší vzdělání. Vyrůstala v době, kdy bylo považováno za správné, aby žena pracovala v domácnosti a její životní náplní se stala péče o děti a o manžela.

I přesto, že byla velice nadaná nedostalo se jí vzdělání, které potřebovala pro další studium. Začala si brzy uvědomovat, jak nesprávné bylo upřít jí tato práva. Rozhodla se tedy naplnit celý zbytek svého života pomocí mladým dívkám, které toužily studovat. Emily chtěla dát ženám příležitost, která jí samé byla odepřena. Jejím nejvyšším cílem však bylo založit vysokou školu pro ženy.

S pomocí dalších feministek, Emily vybrala dost peněz na to, aby koupila Benslow, dům asi dvě míle od Cambridge. Roku 1873 byl Benslow House otevřen jako Girton College.

Studentky z Girton College však nebyly uznány jako právoplatné členky University of Cambridge až do dubna 1948.

Emily Davies zemřela roku 1921.⁵¹

Florence Nightingale

Ve svých dvaceti pěti letech se rozhodla stát zdravotní sestrou.

Rodiče Florence však její touhu nesdíleli, protože ošetřovatelství bylo spojováno s prací pro ženy z dělnické třídy. Nakonec však se studiem souhlasili a Florence odešla do Německa studovat její vysněné povolání.

⁵¹ B.G. Smith, s. 145

Roku 1853 Rusko napadlo Turecko. Tento konflikt je znám jako Krymská válka. Nightingale odešla se skupinou 38 zdravotních sester do Turecka ošetřovat britské vojáky.

Vojáci byli tehdy ošetřováni v hrozných podmínkách. Hlavní příčinou úmrtí vojáků bylo tedy šíření cholery, tyfu a dysenterie spíše než válečná zranění.

Nightingale, chtěla pozvednout úroveň ošetřovatelství ve vojenských nemocnicích, ale doktoři chápali její snahu jako útok na jejich profesionalitu. Roku 1856 se Florence vrátila do Anglie jako národní hrdinka a rozhodla se vytvořit kampaň za zlepšení kvality ošetřovatelství v nemocnicích. Vydala dvě knihy *Notes on Hospital* (1859) a *Notes on Nursing* (1859).

Roku 1860 založila Nightingale School & Home for Nurses at St. Thomas's Hospital. Také se zapojila do vyučování sester pro práci v chudobincích, které byly založeny po schválení 1834 Poor Law Amendment Act.⁵²

Mary Wollstonecraft

Je britská spisovatelka 18. století a také první žena, která veřejně vystoupila s požadavkem rovnoprávnosti žen. Je považována za první představitelku moderního feminismu ve Velké Británii. Začala psát v době, kdy se její rodina ocitla v těžké ekonomické situaci a Mary se musela postarat nejen o sebe, ale i o vlastní sourozence. Proslula psaním o dívkách. Vydala několik románů, povídek a odborných statí. Za její nejúspěšnější dílo je však považována Obhajoba ženských práv z roku 1792 (*A Vindication of the Rights of Women*), patřící mezi nejvlivnější anglická díla osmnáctého století. Zachycuje představy o hnutí za práva žen devatenáctého století. V této knize obhajuje základní racionální povahu žen, jejich morální kvality, roli mateřství a usilovala i o zapojení žen do veřejných záležitostí ne

⁵² B.G. Smith, s. 180

jen rodinných. Mezi její další odborná díla patří Několik poznámek o vzdělání dcer (*Thoughts on the education of Daughters*) a Obhajoba práv člověka (*Vindication of the Rights of Man*)⁵³

2.4 Modernismus

Lawrencova a Forsterova kariéra začala v době velkých změn. Tyto změny byly vnímány jako součást hnutí, které kulturní historici nazývají modernismus. Modernismus ovlivnil nejen literaturu, ale i umění, společenské vědy, filozofii a teologii. Vznik modernismu je přisuzován mnoha politickým a sociálním faktorům, které se udály v letech 1890 - 1930. Došlo také k rychlému rozvoji techniky, k první světové válce a dalším katastrofálním událostem jako byla ruská revoluce v roce 1917.⁵⁴

Modernismus je souhrnné označení nerealistických směrů v umění a literatuře na sklonku 19. a 20. století. Vznik těchto směrů způsobila krize kapitalismu a jeho imperialistické stadium, jakož i dočasné porážky revolučního hnutí.⁵⁵

Dějiny anglického románu, prvních tří desetiletí 20. století jsou v podstatě příběhem hrstky spisovatelů, kteří cítili potřebu dělat nové věci. Těžiště prózy se přesunulo od člověka v jeho společenských vazbách k člověku, izolovanému jedinci, a důraz se kladl na postižení jeho myšlenkových proudů, jeho podvědomých impulzů, základních pramenů jeho bytí. Přívětivá tvář, kterou nastavujeme světu, a stejně přívětivá tvář, kterou ve svých úvahách o sobě nastavujeme sami sobě, už nestačí:

⁵³ B.G. Smith, s. 172

⁵⁴ D. H. Lawrence, *The Virgin and the Gypsy*, Cideb 1993, s. 24

⁵⁵ Vlašín a kol., *Slovník literárních směrů a skupin*, Orbis, Praha, 1976, s. 160

Nezajímá mě ani tolik, co žena cítí ...zajímá mě jen, co žena je, prohlašoval D. H. Lawrence a shrnul tak ve svých slovech základní zaměření nového románu.⁵⁶

Modern, in general usage, just means up-to- date or pertaining to the present time and so as time passes the period referred to is continually changing.⁵⁷

Cílem modernismu nebylo změnit svět, ale změnit system vidění světa. Modernismus se zaměřil na izolovanou osobu, na zkoumání člověka z různých stránek v neobvyklých situacích, na pronikání do oblasti snu a intuice. Autoři se snaží o rozbití tradiční formy.⁵⁸

V prvním desetiletí 20. století, lze pozorovat v západních kulturách změnu paradigmatu, která je považována za začátek modernismu.⁵⁹ Spisovatelé západních literatur odmítali dědictví svých předchůdců a hledali nové formy vyjádření. Za hledáním nové formy vyjádření bylo přesvědčení, že moderní díla by měla být unikátní a rozdílná od děl vzniklých v minulosti. V prosinci 1910 Virginia Woolfová napsala:” Human character changed”. D. H. Lawrence měl stejný pocit, datoval však změnu lidského charakteru o pět let později: “It was in 1915 the old world ended, he wrote in *Kangaroo*”. Důležitější než znát přesné datum změny lidského charakteru je pochopit co tuto změnu způsobilo. Změnu způsobily nové teorie a objevy konce 19. století. Řada nových teorií, způsobila desiluzi a naznačovala nutnost radikálního pozměnění tradičních

⁵⁶ Bernard R. Stručné dějiny anglické literatury, knižní klub Brána, Praha, 1997, s.169

⁵⁷ B. Wilkie, J. Hurt, Literature of Western World, Neoclassicism through the Modern Period, second edition, 1988, s. 1507

⁵⁸ Vlašín a kol., Slovník literárních směrů a skupin, Orbis, Praha, 1976, s. 161

⁵⁹ A. Nunning, Lexikon teorie literatury a kultury, Host, Brno 2006, s. 525

západních idejí. Mezi tyto objevy pařil *Capital* Karla Marxe, Darwinova *Origin of Species*, *Birth of Tragedy* Fridedricha Nietzscheho, *psychoanalýza* Sigmunda Freuda, teorie relativity Alberta Einšteina.⁶⁰

Tyto teorie nebyly nové, ale během 19. století neuspěly. Všechny předchozí ideje, jako důvěra v náboženství, pokrok a materialismus skončily spolu s otřesnou zkušeností, kterou s sebou přinesla první světová válka. Lidé kvůli válce ztratili dosavadní naděje a nové teorie se prosadily.

2.5 Spisovatele modernismu a jejich díla

Mezi nejslavnější anglické spisovatele modernismu patřili E. M. Forster, D. H. Lawrence, Josef Conrad, James Joice a Virginia Woolfová.

V díle E. M. Forstera je znát neviktoriánské nechuť k zápletce, přímý tok vyprávění přerušuje oslovením, nebo poučováním čtenáře. O klíčových událostech románu mluví mimochodem, jakoby se autor nechtěl zabývat jejich popisem. Příkladem může být věta: Gerald to odpoledne zemřel. Tuto zprávu Forster vmete čtenáři do tváře a vybízí ho tak k námitce, že není možné, aby zemřel tak mladý hrdina. Knihy E. M. Forstera jsou neustálým kritizováním buržoazních hodnot a hledáním alternativy v soucitném, kultivovaném a radostném způsobu života. Forster chtěl ve svém prvním románu *Where Angels Fear to Tread* popsat homosexuální vztah mezi Ginem a Philipem otevřeně. Konvence však autorovi bránily popsat tento prvek podrobněji. Homosexualita však mezi řádky probleskovala. Tento roman také nabízí pohled na rozdílné způsoby života. Na jedné straně je svázaný, nudný život středních vrstev v

⁶⁰ B. Wilkie, J. Hurtt, s. 1507

Sawstonu, představovaný striktní paní Harritonovou, v protikladu s klidným, svobodným životem v italském Monterianu.⁶¹

Modernismus najdeme i v dílech Josepha Cornada. Mezi jeho nejznámější dílo patří *Heart of Darkness*. V něm Conrád zobrazuje temné hlubiny osobnosti, od nichž viktoriánci odvraceli zrak. Jeho největším románem je *Nostromo*, v němž kritizuje viktoriánské představy o společnosti.⁶²

D. H. Lawrence je dalším významným představitelem tohoto směru. Byl velice ovlivěn Freudovými myšlenkami, které mu pomáhaly orientovat se v situaci mezi ním a matkou, kterou popisoval právě ve svém nejvýznamějším díle *Sons and Lovers*. V dílech *Lady Chatterlay's Lover* a *Women in Love* se snažil prosazovat zdravou společenskou a sexuální etiku.⁶³ Jeho díla však byla často zakazována, protože žil ve společnosti, která byla stále příliš puritánská a o sexualitě se veřejně nemluvilo

K největším experimentátorům moderního románu patří James Joyce. Jeho nejznámějším dílem je román *Dubliners a Ulysses*.⁶⁴

Významnou představitelkou tohoto směru je také Virginia Woolfová, která rovněž pod vlivem Freuda užívala ve svých dílech metodu *Stream of Consciousness*. Mezi její významná díla patří *Orlando, Mrs. Dalloway*.⁶⁵

⁶¹ Bernard R., *Stručné dějiny anglické literatury*, knižní klub Brána, Praha, 1997, s. 170

⁶² Bernard R., s. 172

⁶³ Bernard R., s. 176

⁶⁴ Bernard R., s. 178

⁶⁵ Bernard R., s. 179

1.6 Život Davida Herberta Lawrence

D. H. Lawrence je autor jehož život a postoje se odrážejí v mnoha jeho dílech.

Rozpory v Lawrencově životě i v jeho tvorbě vycházely z toho, že jeho rodiče pocházeli z rozdílných společenských vrstev. Jeho otec byl horník, zatímco jeho matka pocházela z měšťanské rodiny a původně působila jako učitelka. Z tohoto důvodu vždy vedla své děti k tomu, aby dosáhly co nejvyššího vzdělání a zařadily se na patřičnou společenskou úroveň, kam kdysi sama patřila. Tato žena v manželství s hrubým a často opilým manželem celý život trpěla, proto přilnula ke svým dětem, které se jí staly jedinou útěchou v nepodařeném manželství.

Lawrence si byl už v dětství vědom, jaký boj panuje mezi jeho matkou a otcem, ale většinu dětství se přikláněl na matčinu stranu a nesnášel obhroublé způsoby otcova chování. Po smrti nejstaršího syna k němu jeho matka ještě silněji přilnula a Lawrence se stal centrem jejího života. On byl též k matce velmi silně citově připoután. Tento cit k matce ovlivnil jeho postoj k ženám, kterými se zabývá ve svých románech, ale i jeho osobní vztahy s ostatními ženami. Tento obraz jeho dětství a dospívání je zachycen v jeho prvním románu *Synové a milenci (Sons and Lovers 1913)*. V románu se odráží teorie oidipovského komplexu Sigmunda Freuda.

Díky stipendiu na Nottinghamské střední škole, se mu podařilo vymanit z otcova hornického světa. Poté pracoval jako úředník a později také jako učitel na základní škole, dva roky studoval na Nottingham University College. Po úspěšném ukončení studia se věnoval své učitelské profesi a v letech 1908 až 1912 učil ve škole v Croydonu. V londýnských literárních kruzích byl považován za slibného a nadaného mladého autora. Roku 1910 vyšel jeho první román *The White Peacock*. Svou učitelskou kariéru ukončil potom, co se zamiloval do Friedy Von Richthofen, manželky nottinghamského profesora a

matky tří dětí. Utekli spolu do Německa a po Friedině rozvodu se roku 1914 vzali. Válka je však přivedla zpátky do Anglie, kde Friedin německý původ a Lawrenceovy protesty vůči válce vedly k tomu, že byli pod neustálou kontrolou britských úřadů. Roku 1915 vyšel jeho další román *The Rainbow*, který byl označen za nemravný s příkazem, aby všechny výtisky byly zničeny.⁶⁶ Dalším jeho mistrovským dílem je román *Women in Love*. Kde se Lawrence zabývá různými aspekty vztahů – zkoumá vztahy mezi lidmi a jejich životním prostředím, vztahy mezi generacemi, vztahy mezi mužem a ženou, vztahy mezi intelektem a instinktem a také se zabývá správnými základy pro manželský život.

Romány *The Rainbow* a *Women in Love* představují nový druh románu, ve kterém se Lawrence snaží prozkoumat druhy lidských vztahů s kombinací popudlivé psychologické přesnosti a silného básnického citu. Jeho následujícím dílem je román *Aaron's Rod* (1922), ve kterém řeší lidské vztahy pod otázkou morálního a politického vedení. Jeho zážitky z cest se promítly do románů *Kangaroo* (1923) a *The Plumed Serpent* (1926), kde hledá možnosti obnovy moderního světa v obrození pradávných indiánských mýtů.⁶⁷

Jeho posledním a také významným románem je *Lady Chatterley's Lover* (1928). Lawrence se tu soustředil hlavně na vylíčení sexuálních vztahů obou milenců. Čtenáře provokuje slovy, která jsou v literatuře považována za nepřístupná, ale která jsou v životě milenců běžně používána. Zkrátka pravdivě popisuje momenty, kterým se ostatní autoři té doby vyhýbali.

Slabinou románu je, že vidí v sexuálním vyžití vlastně jedinou spásu, jediné osvobození člověka. Přesto je třeba zdůraznit, že

⁶⁶ The Northon Anthology of English Literature, s. 2081

⁶⁷ Z. Stříbrný, Dějiny anglické literatury, Academia, Praha, 1987, s. 683

Milenc lady Chatterleyové není pornografie, protože nesleduje svými erotickými scénami falešné nebo nekalé cíle. Snaží se pouze pravdivě vyjádřit náš sexuální život, obohatit románový žánr novými smělymi uměleckými prvky a zbavit nás moralistních tabu a falešné romantické idealizace.⁶⁸

Z další jeho tvorby nesmí být opomenuty povídky *The Virgin and the Gipsy*, *The Fox*, *The Ladybird* a hry *A Collier's Friday Night* (1906), *The Daughter-in-Law* (1913), *The Widowing of Mrs. Holroyd*(1914).

Po celý život psal Lawrence také básně, do nichž se promítaly Lawrencovy pocity a nálady. Zemřel na tuberkulózu roku 1930 ve svých čtyřiceti čtyřech letech.⁶⁹

1.7 Život E. M. Forstera

Edward Morgan Forster se narodil v Londýně. Vzdělání získal na Tombridge School (ve městě Sawston, které vyobrazil ve svém románu *Where Angels Fear to Tread* a *The Longest Journey*). Ve studiu pokračoval na King's College, Cambridge. Našel zde mnoho přátel v intelektuální společnosti, kteří ovlivnili jeho celý život. Navštívil Řecko a mnoho času strávil v Itálii. Obě země si zamiloval a tato skutečnost ovlivnila řadu jeho děl. Itálie se objevuje hned v jeho prvním románu *Where Angels Fear to Tread*, což byla tragikomická projekce konfliktů mezi vybranou anglickou střední třídou a temperamentním italským životem. Forster ve svých románech často zobrazuje venkovský život, který dává do protikladu se staromodním a nudným životem střední anglické třídy. Ve svých dílech se zabývá především osobními vztahy

⁶⁸ Z. Stříbrný, s. 688

⁶⁹ Z. Stříbrný, s. 688

svých hrdinů. Matthew Arnold nazýval způsob jeho psaní “spontaneity of consciousness”.⁷⁰

V roce 1907 vyšel jeho druhý román *The Longest Journey*, je to autobiografický román v jehož prvních kapitolách se odráží aspekty jeho života v Cambridge, dílo je zároveň trefným útokem na podlost, kterou Forster shledával v životě anglické střední třídy. Dalším významným románem je *A Room with a View*. Vypráví o hrdince, která ačkoliv je obklopená ortodoxní anglickou společností dokáže odejít a žít život se spontánním mladým mužem z odlišné společenské třídy.⁷¹

A Room with a View explores the nature of love with a great deal of subtlety, using (as with his first novel) Italy as a liberating agent.⁷²

Forster se stal členem Bloomsbery Group, název skupiny byl odvozen od Bloomsbery district of London, kde se scházeli významní umělci v domě Virginie Woolfové.

Jeho dalším dílem byl *Howards End*, jehož první kapitola je založena na popisu domu Rooksnest v němž Forster žil se svojí matkou v Stevenage, Hertfordshire.

V roce 1912 poprvé v životě navštívil Indii. Tuto životní zkušenost se pokusil využít ve svém románu *A Passage to India*. Román však pro něj bylo v té době těžké dokončit, pokračoval v něm po první světové válce, během které

⁷⁰The Northon Anthology of English Literature, s. 1906

⁷¹ I. Milligan, *Howards End* by E. M. Forster, Macmillan Education, 1987, s. 2

⁷² The Northon Anthology of English Literature, s. 1907

pracoval pro červený kříž v Egyptě. Po válce znovu odcestoval do Indie a roku 1924 román *A Passage to India* dokončil.

Dalším významným románem se stal román *Maurice*. V té době si uvědomil, že nemůže pokračovat v psaní knih o vztazích mezi ženami a muži. V románu se zaměřil na homosexuální vztah, ačkoliv věděl, že díla s touto tematikou nemohou být vydána. Forster se v něm snažil definovat a ospravedlnit homosexuální lásku, která v jeho životě hrála důležitou roli.⁷³

Jeho povídky mají jednodušší téma než romány. Mnoho z povídek vychází z řecké mytologie, jejímž účelem byla možnost úniku románové postavy od boje proti konvencím. Povídka *The Road from Colonus*, rozvíjí téma z řecké tragédie.

The Road from Colonus develops themes from Greek tragedy to present a modern ironic picture of the moment of escape seen but not seized, with the inevitable consequence of loss and degeneration.⁷⁴

Forster napsal také kritickou prózu *Aspect of the Novel*. Po jeho smrti v roce 1970 byla vydaná dlouho nepublikovaná novela *Maurice*, pojednávající o homosexualitě.⁷⁵

⁷³ Northon Antology of English Literature, s. 1907

⁷⁴ Northon Antology of English Literature, s. 1907

⁷⁵ E. M. Forster, s. 3

3 Freudovy myšlenky, které ovlivnily D. H.

Lawrence

Sigmund Freud je znám jako zakladatel psychoanalýzy, která ovlivnila řadu děl D. H. Lawrence a dalších literátů. Psychoanalýza se zabývá především nevědomými procesy a obsahy lidského chování. Podle Freuda se lidská osobnost skládá ze tří složek: vědomí, předvědomí a nevědomí.

Předvědomí se skládá z duševních obsahů, které je možno do paměti vyvolat. Nevědomí je složka poměrně samostatná. Představy, pocity obsažené v nevědomí nejsou vědomí přímo dostupné. Do nevědomí jsou podle Freuda vytěsněny vzpomínky, které by pro nás byly nepříjemné v případě, že by se dostaly do vědomí. Obsahem nevědomí jsou pudové tendence, které mají rozhodující význam pro vývoj osobnosti a pro vznik neuróz.

Vědomí obsahuje prožitky, které si člověk plně uvědomuje.⁷⁶

Velký význam klade psychoanalýza na pojem libido. Vývoj libida prochází řadou fází. První fází je fáze orální, kdy místem libidinozních pocitů jsou ústa a uspokojení se dosahuje sáním. Druhou fází je fáze sadisticko-anální, kdy zdrojem slasti je konečník. Uspokojení se nachází v zadržování a vypuzování stolice. Třetí fáze se označuje jako fáze falická, kdy dítě objevuje jako zdroj slasti pohlavní orgán. Mezi třetím a šestým rokem věku dítěte vzniká oidipovský komplex.⁷⁷ Je to nevědomý erotický vztah a incestní přání dítěte k rodiči opačného pohlaví, přičemž rodič stejného pohlaví je dítětem vnímán jako sok.⁷⁸

⁷⁶ S. Kratochvíl, *Základy Psychoterapie*, Portál S.R.O., Praha 1998, s. 20

⁷⁷ S. Kratochvíl, s. 20

⁷⁸ S. Kratochvíl, s. 20

Název oidipovský komplex je odvozen od jména hrdiny Oidipa z řecké legendy. Legenda vypráví o králi Láiosovi a jeho ženě královně Lokastě. Dlouhou dobu toužili po synovi, ale čekali marně. Král vyslal posla do Delf, aby se zeptal ve věštírně, proč nemohou mít syna. Věštba pravila, že se mu syn narodí. Tento syn má však podle věštby krále zabít. Královna i král chtěli na věštbu zapomenout a po synovi již netoužili. Přesto se jim jednoho dne narodil. Král nařídil, aby posel syna zabil. Posel to však nedokázal a předal dítě do péče bezdětnému korintskému králi. Ten dal synovi jméno Oidipus. Když Oidipus dospěl, pořádal král v paláci velkou hostinu, na které jeden z hostů vykřikoval, že Oidipus není králův syn. Oidipus se proto vydal do Delf, kde se ve věštírně dozvěděl, že se má držet co nejdál od svého otce. Odešel z města, ve kterém dosud žil se svými pěstouny. Při svém putování se dostal do hádky, při které zabil nějakého starce s jeho doprovodem. Za několik dní dorazil do Théb, které byly sužovány stvůrou jménem Sfinga. Každý den k ní musí přijít jeden Théban a uhádnout její hádanku, pokud to nedokáže, shodí ho ze skály. Oidipovi se podáří hádanku uhodnout, stává se králem Théb a manželem královnou – vlastní matky. Oidipus vyhledává pátrání po vrahovi krále Láiose, aniž tušil, že tím starcem, kterého zabil, byl jeho skutečný otec. Když se to dozví, oslepí se sponami z královniných šatů a odchází do vyhnanství.⁷⁹

Oidipovský komplex se stal jedním z hlavních témat psychoanalýzy.

Po oidipovské fázi nastává fáze latence. V této fázi jsou sexuální zájmy v pozadí. Začnou se projevovat až v období puberty jako normální genitální sexualita, která je již zaměřená vztahově.⁸⁰

⁷⁹ E. Petiška, Staré řecké báje a pověsti, Albatros, Praha, 1961, s. 136

⁸⁰ S. Kratochvíl, s. 20

Libido a přání, které vyplývají ze sexuálního pudu, se dostávají do konfliktu se společenskými, mravními normami a vědomé já je musí ovládnout a vytěsnit zpět do nevědomí. Pro souhrn norem zavedl Freud pojem superego (nadjá).

Id (ono) obsahuje biologické pudy, které tvoří energetický potenciál osobnosti.

Ego (já) reguluje instance duševního života.

Konflikt je pak pro něj intrapsychické střetnutí v těchto složkách lidské psychiky. Vytěsnění konfliktu tvoří předpoklad pro vznik neurózy. Nevědomý konflikt se projevuje ve snech a chybných výkonech. Ve snech dochází k fiktivnímu splnění přání, jinak neuskutečnitelných. Na odhalování významu snů zakládá Freud další svoji teorii.⁸¹

3.1 Vliv psychoanalýzy na dílo D. H. Lawrence

D. H. Lawrence byl psychoanalýzou velmi ovlivněn. Když byl v roce 1913 vydán jeho román *Sons and Lovers*, téměř okamžitě byl členy londýnské psychoanalytické komunity považován za mistrovské dílo prokazující oidipovský komplex. David Edgar, M. D. londýnský psychoanalytik napsal svým přátelům: “Be sure to read *Sons and Lovers*! This is a book about Oidipus complex!”⁸² Lawrence sám ve svém románu spatřoval oidipovské téma. V nevydané předmluvě *Sons and Lovers* napsal “if a son-lover take a wife, then is she not his wife, she is only his bed”.⁸³

⁸¹ S. Kratochvíl, s. 20

⁸² J. C. Cowan, D.H. Lawrence: Self and Sexuality, Ohio State University Press, 2002, s. 12

⁸³ J. C. Cowan, s. 13

3. 2 Rysy oidipovského komplexu v díle *Sons and Lovers*

- Prvním z rysů oidipovského komplexu v tomto díle byl kontrast mezi Paulovými rodiči. Walter Morel byl příliš benevolentní, zatímco Gertruda Morelová puritánská po svém otci. To způsobilo postupnou nenávisť k manželovi.

The pity was, she was too much his opposite. She could not be content with the little he might be; she would have him the much that he ought to be. So in seeking to make him nobler than he could be, she destroyed him.⁸⁴

- Matka se postupně vzdalovala od otce a začala se upínat ke svým dětem. V době kdy čekala syna Paula, svého muže už nemilovala. Nechtěla další dítě s takovým člověkem. Paul se tedy narodil jako nechtěný. Nakonec jí byl ze všech dětí nejmilejší a tuto skutečnost chtěla svému synovi vynahradit.

She had not desired Paul's coming, as she desired the coming at least of the first of the two brothers before him. With all her soul she would make up to it for having brought it into the world unloved.⁸⁵

- Walter Morel představoval pro Paula rivala, ale už v okamžiku, kdy se Paul narodil, nad otcem vyhrál. Matka jeho otce už nemilovala a všechnu svoji lásku dávala Paulovi.
- Paulova neschopnost oddělit se od matky, byla podporována její abnormálně zaměřenou láskou na svého syna. Paul byl pro matku náhrada za nevydařenou lásku v manželství.

⁸⁴ J. M. Murry, *Son of Woman: the Story of D. H. Lawrence*, Jonathan Cape, London 1931 s. 24

⁸⁵ J. M. Murry, s. 25

- Nejdůležitějším rysem je incestní vztah rozvíjející se mezi matkou a syny. V románu se objevuje Paulova modlitba za smrt svého otce, zatímco matce nosily květiny, ocenění a umělecká díla.
- V díle je zřetelná rivalita mezi paní Morelovou a Paulovou první dívkou Miriam, jejíž lásku Paul nakonec odmítá, protože upřednostňuje lásku k matce.
- Znakem oidipovského komplexu je Paulova neschopnost milovat jinou ženu, dokud bude jeho matka naživu. Dále Paulův rozchod jak s Clarou, tak s Miriam, aby zachoval oddanost matce.

3.3 Psychoanalýza v díle *The Rocking Horse Winner*

Povídka *The Rocking Horse Winner* také zahrnuje několik psychoanalytických rysů. Z psychoanalytického hlediska zaujíma v díle nejdůležitější část Paulova zběsilá jízda na houpacím koni, díky které Paul poznává jméno vítězného koně. Tato jízda je chápána jako symbolický ekvivalent masturbace.

By the time Lawrence wrote *The Rocking Horse Winner* (1926), he had begun employing masturbation as a metaphor for achieving mechanistic ends of the will by conscious manipulation of vital instinctual forces that he thought were better left to the spontaneous expression of the unconscious.⁸⁶

Sexuální ekvivalent jízdy na koni zůstává pro Paula nevědomý až do konce příběhu. Paul opakovaně jezdil na houpacím koni. Tato jízda připomínala napodobeninu dospělé sexuální aktivity, díky které dosahuje poznání vítězného koně v marné snaze uspokojit matčiny požadavky.⁸⁷

⁸⁶ J. C. Cowan, D. H. Lawrence: *Self and Sexuality*, Ohio State University Press, 2002, s. 123

⁸⁷ J. C. Cowan, s. 123

V povídce se zároveň projevuje oidipovský komplex. Paul miluje svoji matku stejně jako Paul v románu *Sons and Lovers*. Usiluje získat peníze, aby zabezpečil rodinu a získal pozici živitele rodiny. Tím by nahradil svého otce, který pro něj představoval rivala.

4 Role matek v díle D. H. Lawrence a E. M. Forstera

4.1 Vliv farářivý matky na dívky v povídce *The Virgin and the Gypsy*

Lawrence ve své tvorbě vyjadřoval opovržení vůči konvenčním názorům, podle kterých se chovala společnost ve Velké Británii na počátku dvacátého století, kdy ženy neměly právo na vlastní názor. Jedinou úlohou ženy bylo podporovat manžela a vytvářet klidnou atmosféru domova. Ženy nemohly opustit manžela, když byly v manželském svazku nešťastné. Pokud to některá z žen udělala, stala se společností opovrhovanou bytostí. V Lawrencově povídce *The Virgin and the Gypsy* tyto konvenční názory zastává a dodržuje postava matky faráře.

Od faráře odešla žena k jinému muži a zanechala ho samotného s dvěma děvčaty. Jeho stará matka zaujala po této události v domě vůdčí postavení. Zнала dobře žal svého syna, věděla jak situaci využít ve svůj prospěch a udržet si tak v domě dominantní pozici. Představovala královnu, která řídí životy všech lidí v domě, zejména svých dětí. Lawrence ve své knize doslova napsal:

The Mater, who had been somewhat diminished and insignificant as a widow in a small house, now climbed into the chief arm-chair in the rectory, and planted her old bulk firmly again. She was not going to be dethroned.⁸⁸

V této postavě se také odráželo pokrytectví, neboť matka věděla, že syn svoji ženu přesto, co udělala, stále miluje. Proto se o ní v domě nemluvílo a jeho matka k ní na oko zachovávala úctu, přestože jí uvnitř nenáviděla.

The Mater for her son's great love, she spoke no word against that nettle which flourished in the evil world.⁸⁹

Matka dobře uměla konejšit synovy slabosti a využívala toho, aby si zajistila moc v domě a získala jistotu, že se syn již znovu neožení. S vychytralou ohleduplností tedy o Cynthii slovem nezavadila, protože pro jejího syna byla stále tou bílou sněženkou, kterou bude milovat na věky. Matka ji však ve skutečnosti přirovnávala ke kopřivě, neboť kopřiva je jako nebezpečný plevel, který roste všude a pokud se ho člověk dotkne, spálí se. Lawrence ve své povídce napsal:

Don't even think too near to that horrid nettle in the rank outer world!⁹⁰

Matka považovala farářovu manželku za ženu se špatnými mravy. Cynthia se lišila tím, že se nenechala spoutat viktoriánskými konvencemi a troufla si odejít od muže, se kterým nebyla šťastná. Takové jednání ženy jako byla farářova

⁸⁸ D. H. Lawrence, *The Virgin and the Gypsy*, Cideb, Genoa, 1993, s. 6

⁸⁹ D. H. Lawrence, s. 6

⁹⁰ D. H. Lawrence, s. 6

matka nemohly snést, protože odporovalo tradicím viktoriánské společnosti. Matka také nenáviděla své vnučky, už jen z toho důvodu, že pocházely z těla ženy, která si dovolila opustit jejího syna.

Matka chtěla být středem pozornosti a rozhodovat o lidech v domácnosti, což se jí díky jejímu chování k synovi dařilo. Byla nejdůležitější osobou v domě a každý se musel přizpůsobit jejím požadavkům. Vládla celé rodině.

For in the family there was a whole tradition of "loyalty"; loyalty to one another, and especially to the Mater. The Mater, of course, was the pivot of the family. The family was her own extended ego. Naturally she covered it with her power. And her sons and daughters, being weak and disintegrated, naturally were loyal.⁹¹

Držela také velmi přísnou ruku nad dcerou Cissie, která se nedokázala vzepřít požadavkům své matky. Cissie se stala její obětí. Celý svůj život věnovala péči o matku a na vlastní život jí nezbyl čas. Uvědomovala si, že promrhala svůj život a často vybuchovala vzteky, přesto pokorně sloužila matce dál.

Cissie neměla ráda rektorovy dcery, které se na rozdíl od ní dokázaly staré dámě vzepřít. Také jim záviděla mládí, které nenávratně ztratila. Yvette a Lucille byly jediné bytosti v domě, kterým pánovitost staré ženy vadila. Byly mladé, nekonvenční a odvážné dát najevo co se jim v domě nelíbí. Jakékoliv porušení pravidel nebo projev nesouhlasu vůči názorům staré matky však nesla nelibě celá rodina a otec dívek se vždy stavěl na stranu matky nebo sestry Cissi.

While Cissie was gone, in nervous exasperation Yvette would open the window. The room was never fresh, she imagined it smelt: smelt of Granny. But Cissie thiks there are older people than Yvette.

⁹¹ D. H. Lawrence, s. 10

Yvette said: It's stifling! It's unbearable! No wonder we've all of us always got colds." "I'm sure the room is large enough, and a good fire burning." The old lady gave a little shudder. "A draught to give us all our death." "Not a draught at all," roared Yvette. "A breath of fresh air." The rector, in silence, marched to the window and firmly closed it. He did not look at his daughter meanwhile. He hated thwarting her. But she must know what's what!⁹²

Dívky představovaly pro starou matku sokyně. Mohly ohrozit její pracně vybudovanou pozici v domě. Jediný na koho totiž rektor dal, byla ona nebo jeho dcery a matka se obávala, že by mohl dát přednost svým dcerám před ní. To se však nikdy nestalo.

Obě dívky v sobě navíc měly kousek rozmarnosti a lehkomyšlnosti jakou měla jejich matka Cynthie. Farářova matka chtěla dívkám vládnout a tyto jejich vlastnosti potlačit. Od počátku s nimi začala žít a vychovávat je. Nesnášela jejich matku Cynthii a stejnou měrou nenáviděla obě děvčata, protože pocházely z lůna té hříšné ženy. Odrážela se v nich podoba a chování jejich matky Cinthie a to nemohla farářova matka snést.

Matka neměla dobré srdce, pouze předstírala, jak je pro ni rodina důležitá. Ve skutečnosti se starala jen sama o sebe, své děti vykořisťovala a využívala. Vše dělala proto, aby byla v centru jejich pozornosti. Ovládala jejich životy, aby měla pod kontrolou celý dům a nikdo ji nemohl z jejího pracně vybudovaného místa sesadit. Moc, kterou matka v domě měla, snášely dívky špatně a nehodlaly se plně podřídit jejím rozkazům. Jako jediné v domě měly dost odvahy vzepřít se stařeně, ale nikdo jiný v domě pro to neměl pochopení, a tak se dívky musely podřídit většině. Přesto mezi nimi a babičkou panovala skrytá rivalita. Farářova matka v nich viděla jejich matku Cynthii. Nedokázala je mít

⁹² D. H. Lawrence, s. 16

ráda jako vnučky a ony to moc dobře věděly. Dům, ve kterém bydlely se pro ně stal místem neustálých svárů mezi nimi a babičkou. Představoval místo, kde se dívky musely podřizovat zásadám staré ženy, která nemohla pochopit potřeby a chování mladých dívek. Nemohly se tedy v domě cítit dobře, byl to spíše domov staré ženy než jejich. Dům byl pro dívky kolbištěm. Prostorem, kde se nemohly svobodně rozhodovat a prosazovat svoje přání.

Yvette nenáviděla dům a viktoriánskou morálku panující v něm. Byla vychovávána ve světě přísných náboženských pravidel, která však mladou dívku neoslovovala tak, jak sama svět kolem sebe cítila a vnímala. Yvette měla rozdílný postoj k životu než ostatní obyvatelé domu. Například farář a Yvette měli odlišné názory na to, co znamená láska. Farář viděl svoji ženu jako náboženský idol, ale nikdy vůči ní neprojevil láskyplné city nebo jí nenechal pocítit jeho touhu po ní. Yvette naopak chtěla zažít divokou lásku a opravdovou touhu. Její život se začal probouzet až v době, kdy se náhodně setkává s cikánem. Setkání v ní vyvolalo první sexuální touhu. Tehdy pro Yvette začal konflikt mezi náboženskými tradicemi, ve kterých byla vychovávána a smyslnou touhou, kterou dosud nepoznala v plné síle. Yvette byla rozčarovaná z tohoto stavu, protože její dosavadní náboženská výchova popírala všechny její přirozené instinkty lásky, vášně a sexuality.⁹³ Sexuální pouto mezi ní a cikánem vyvolává vzpouru proti konvencím panujících v domě, ve kterém žije.

Jednoho dne přišla velká voda a došlo k záplavě. Povodeň symbolizuje příchod cikána a jeho mužnost sílu přírody. Cikán zachraňuje Yvette před smrtí.

⁹³ The Virgin and The Gypsy essay [online]. c2011, last revision 2011 [cit. 28. 11. 2013] <www.essaymania.com/121756/the-virgin-and-the-gypsy>

Povodeň je zde vnímána jako očišťující síla přírody, která zbavuje Yvette nemilované babičky a nenáviděného domu, který byl pro ni jen místem svárů.

Dům a babička představovaly konvence, proti kterým Lawrence ve svém románu brojil. Při povodni nebylo možné starou ženu z domu zachránit, neboť voda zaplavila dům tak rychle, že ji nedokázal pomoci ani cikán s Yvette. Přestože neměla Yvette babičku ráda, chtěla ji zachránit. Ale již bylo pozdě, spatřila nehybné tělo staré ženy, které se potápí a mizí. Spolu se stařenou byl zničen i dům, který stejně jako stará matka představoval zásady tehdejší společnosti. Na konci příběhu je ve smrti ženy a zničení domu symbolika ztráty věcí, které představovali konvence.

4. 2 Postava matky v knize *Where Angels Fear to Tread*

Podobnou postavu jako byla matka v povídce *The Virgin and the Gypsy*, ztvárnil E. M. Forster ve své knize *Where angels fear to tread*.

It is a story of questioning, disillusionment and conversion. It is a criticism of the great middle class. It is a novel of sexuality.⁹⁴

Objevuje se zde role matky Philipa a Harriet, která řídí životy všech a má v domě rozhodující slovo. Její obětí se zde stává snacha Lili, která se po smrti svého manžela Charlese dostala pod její kontrolu. Pocházela totiž z chudé rodiny a její způsoby neodpovídaly vznešené anglické společnosti, ze které pocházela rodina jejího muže. Herritonovi byli noblesní. Liliino chování však považovali za vulgární.

⁹⁴ L. Trilling, E. M. Forster, Harcourt Brace Jovanovich, Inc., s. 42

Lilia must be pushed through life without bringing discredit on the family into which she had married. ⁹⁵

Paní Herritonová tedy dělala vše proto, aby Liliino chování nezostuzovalo rodinu a chovala se, jak se na správnou vdovu patří. Chtěla ji mít neustále na očích, a to platilo i o její vnučce Irmě, která by mohla pochytit špatné způsoby její matky. A tak byly obě ženy pod kontrolou celé rodiny. Lili dokonce znemožňovali, aby se znovu provdala. Rodina se to vždy dozvěděla a naděje na nový sňatek byla zničena. Stejně jako matka faráře z povídky *The Virgin and the Gypsy*, chtěla mít pod kontrolou všechny lidi v domě a řídit jejich životy. Podobně jako farářova matka chtěla měnit svoje vnučky, ona chtěla měnit Lili, která se po smrti manžela nemohla vymanit z jejího vlivu. Stará paní Harritonová jí znemožňovala žít vlastní život. Dokonce ji poslala do Itálie, aby jí zabránila ve sňatku s Angličanem. Lili využila této situace, a provdala se v cizině za Itala i přes nesouhlas rodiny. Sňatkem s Italem se chtěla dostat z jejího područí. Viděla v tom možnost zůstat v Itálii, kterou si zamilovala. Zároveň se tak zbavila tchyně, která jí znemožňovala život. Lili chtěla žít podle svého bez ohledu na ostatní členy rodiny, což bylo pro paní Harritonovou nepřijatelné.

If Lilia marries Italian man she insults the memory of Charles, she insults daughter Irma, she insults us. Therefore I forbid her, and if she disobeys we have done with her for ever. ⁹⁶

Paní Herritonová také doufala, že když bude mít během roční cesty své snachy vnučku u sebe bude mít dost času naučit ji správným zásadám vyšší společnosti.

⁹⁵ E. M. Forster, *Where Angels Fear to Tread*, Penguin Books, 1959, s. 23

⁹⁶ E. M. Forster, s. 31

Lilia tímto získala rok svobody, využila situace a provdala se. Lilia doufala, že v Itálii po boku manžela nalezne svobodu, která jí byla v Anglii odírána. Konečně se zbavila tlaku, který na ní měla celá Herritonova rodina a především paní Herritonová.

Liliino manželství se však nevyvíjelo, jak si přála. Doufala, že bude volná, ale situace se stala daleko horší než v Sawstonu. Gino začal uplatňovat svoji manželskou autoritu. Když proti jeho požadavkům vznesla Lili námitky, Gino se rozzuřil tak, že si Lilia nikdy netroufla zkoušet to znovu.⁹⁷

She did not hate him, even as she had never loved him, with her it was only when she was excited that the semblance of either passion arose. People said she was head strong, but really her weak brain left her cold. Suffering, however, is more independent of temperament, and wisest of women could hardly have suffered more.⁹⁸

Také děti paní Herritonové dělaly vše, co mohly, aby splnily matčino přání.

Mrs. Herriton, beneath her genteel manner, is a person of great violence and her face can become distorted with mean and terrible rage. With her diplomat's insecurity, her continued repression of vigour, she had made her life meaningless and had become a well-ordered, active, useless machine, able to inspire her children with fear and not with reverence.⁹⁹

⁹⁷ L. Trilling, s. 43

⁹⁸ L. Trilling, s. 45

⁹⁹ L. Trilling, s. 43

Paní Harritonová nechala své děti jít vlastní cestou, ale stále je ovládala. Ničila svou vlastní dceru i syna.¹⁰⁰ Prvorozený syn Philip byl ovlivněn jejími názory na život. Byl maminčíným chlapečkem, který viděl život pouze jejíma očima. Neměl žádný životní cíl, pouze být synem bohaté matky. Ta si ho chovala jako loutku, která umí kritizovat, ale nevzepře se „a puppet who can criticize but not rebel.”¹⁰¹Jeho matka nad ním měla nadvládu. Philip sdílel také matčin povýšený postoj k Lili. Navštěvuje dvakrát Itálii, jen aby poslušně splnil matčino přání.¹⁰² Od začátku se sice nebál vyjádřit své názory, ale když ho matka o něco žádala, nikdy jí neodmítl. Dokázala ho svými slovy dostat tam, kam potřebovala. Vždy ho potěšila nějakou lichotkou a on pak s radostí splnil každé její přání, pokud to bylo jen trochu možné. Matka ho uměla dokonale ovládat. Forster v jedné pasáži doslova napsal:

Philip, I can say to you what I could not say before Harriet. Her ideas are so crude. Really we do not want it known in Sawston that there is a baby. All comfort and peace would be lost came inquiring after it. His mother knew how to manage.¹⁰³

Postava Harriet, dcery paní Herritonové připomíná Cissie z povídky *The Virgin and the gypsy*, která byla matce vždy po ruce a stejně tak tomu bylo u slečny Harriet. Také podobně jako Cissie sdílí sejné názory jako její matka. Harriet byla matkou velmi ovlivňována a stejně jako Philip udělala všechno o

¹⁰⁰ L. Trilling, s. 43

¹⁰¹ S. K. Sager, A. M. Segar, From Personal Issues to National Concerns:

A Study in E. M. Forster's *Where Angels Fear to Tread & Howard's End*, s. 17

¹⁰² S. K. Sager, A. M. Segar, From Personal Issues to National Concerns: A Study in E.M. Forster's *Where Angels Fear to Tread & Howard's End*, s. 18

¹⁰³ E. M. Forster, *Where Angels Fear to Tread*, Penguin Books, 1959, s. 32

co si řekla. Stejně jako její matka zastávala viktoriánské hodnoty a byla velice zbožná.

Harriet is a Low Church fanatic, a dull Cassandra, her ardinial brother Philips once said of her that she had bolted all the cardinal virtues and couldn't digest them.¹⁰⁴

Aby splnila matčin příkaz, bez vědomí otce převážela dítě do Anglie. Stala se však nehoda a dítě zemřelo. Harriet byla natolik ovlivněná matkou, že vůbec neuvažovala, jaké následky, by mohlo její chování způsobit. Unesla dítě, jen aby vyhověla matce, protože měla strach neuposlechnout její příkaz.

Harriet, the grim spirit of religion, untouched and untouchable by love, does not know and she gets the baby.¹⁰⁵

Sobecké chování a prosazení vůle za každou cenu, způsobilo smrt nevinného dítěte a žal otci, který své dítě miloval. Lionel Trilling o postavě Gina napsal, že ve skutečnosti tento muž nebyl džentlmenem ani morálním člověkem.¹⁰⁶Měl jen jedno přání:

Gino wanted to become the father of a man like himself, and it held him with a grip he only partially understood, for it was the first great desire, the first grand passion of his life.¹⁰⁷

¹⁰⁴ L. Trilling, s 45

¹⁰⁵L. Trilling, s 52

¹⁰⁶ L. Trilling, s. 46

¹⁰⁷L. Trilling, s 46

Z toho vyplývá, že Gino ať byl jakýkoliv, svého syna velice miloval a nikdo neměl právo mu ho odebrat. Gino byl také ovlivněný společností, ze které pocházel.

Herritonovi nechtěli získat dítě proto, že by ho měli rádi, chtěli ho vychovat a poskytnout mu domov, pouze se báli o jejich pověst v Sawstonu. Lidé by je odsoudili, že nezabezpečili vlastního vnuka a nechali ho na pospas Italovi. Nemilovali ho na rozdíl od Gina.

The horrible truth, that wicked people as Gino are capable of love, stood naked before her, and her moral being was abashed.¹⁰⁸

Foster zasadil děj tohoto románu do prostředí Itálie a Anglie. Itálie pro něj byla slunným místem, kde lidé byli veselí a temperamentní. Chovali se ke všem mile a přijali je za přátele. Italy považoval za příjemné a srdečné stejně jako tuto zemi. Prostřednictvím postavy Philipa Forster vylíčil nádherná místa. Naproti tomu Anglie pro něj byla studeným místem, kde se lidé nemohli chovat spontánně a byli příliš svázaní pravidly společnosti. Angličany popisuje spíše jako pokrytce, kterým až příliš záleží na tom, co si myslí okolí. Například paní Herritonová trvala na tom, že musí za každou cenu přivést dítě do Anglie, než se někdo ze známých dozví, že se o dítě nestará.

4. 3 Postava matky v díle *Sons and Lovers*

Další Lawrencovo dílo, ve kterém se objevuje postava dominantní matky je román *Sons and Lovers*. Jedná se o autorův biografický román, ve kterém popisuje svůj složitý vztah k matce. V celém románu je jeho matka popisována jako osobnost, které je přisuzována pouze správnost a byla pro něj ztělesněním

¹⁰⁸ L. Trilling, s 51

zodpovědnosti a hrdinství. Tento přístup k matce Gertrudě určuje celou strukturu příběhu. Svého otce Lawrence popisuje v knize jako nezodpovědného, lehkovážného lháře, který žije právě teď a nezajímá se o budoucnost.¹⁰⁹

Hlavní postavou tohoto románu je Paul Morel, jehož život má v knize představovat skutečný život samotného autora. Jeho rodiče Walter a Gertruda Morelovi pocházeli každý z rozdílné společenské vrstvy. Gertruda pocházela z měšťanské rodiny, zatímco Walter z hornické. A právě tato skutečnost způsobila náklonnost jednoho k druhému. Gertrudin otec byl přísný, zásadový a ironický anglický muž, který se velice lišil od temperamentního a veselého Waltera, což Gertrudě velmi imponovalo. Walter byl zase okouzlen její vznešeností a čistou angličtinou. Podle Gertrudy ztělesňoval Walter mužnost, elán a chuť do života, což kontrastovalo s puritánstvím jejího otce a s nedostatečnou mužností jejích předchozích nápadníků.¹¹⁰

Walter was full of colour and animation, his voice ran so easily into comic grotesque, he was so ready and so pleasant with everybody. Her own father had a rich fund of humour, but it was satiric. This man's was different: soft, non-intellectual, warm, a kind of gambolling...He danced well, as if it were natural and joyous in him to dance.¹¹¹

Zpočátku bylo jejich manželství šťastné, později se mezi nimi začaly objevovat rozpory. Po narození prvního syna Paula se Gertruda k dítěti zcela upnula a svého manžela zanedbávala. Otec Walter začal na dítě žárlit, byl na

¹⁰⁹K. Sagar, *The Art of D. H. Lawrence*, Cambridge University Press, 1966, s. 21

¹¹⁰K. Sagar, s. 21

¹¹¹D. H. Lawrence, *Sons and Lovers*. Penguin Classic 2010, s. 9

manželku hrubý a pil. Jak Lawrence ve svém díle napsal, matka se obrátila k dětem a odvrátila se od manžela.

At last Mrs. Morel despised her husband. She turned to the child, she turned from the father. He had began to neglect her, the novelty of his own home was gone.¹¹²

Paulova matka Gertruda se citově připoutala k vlastnímu synovi, který jí patřil a nacházela v něm odezvu, po které toužila. Syn je pro ni zprostředkovatelem reakce, kterou by žena měla získávat od svého muže. Svému synovi je definitivně a fatálně oddaná. Tak velká míra oddanosti by měla patřit jejímu muži, na místo toho ji dává synovi.¹¹³

Matka si nic tak toužebně nepřála než to, aby se Walter o děti staral a převzal za jejich výchovu alespoň částečnou zodpovědnost. Chtěla, aby se stal spolehlivým otcem, ale také mužem, kterého by jako žena mohla respektovat a ne jím pohrdat. On se však ani nepokusil toto její přání splnit. Požadavky pro něj byly tak vysoké, že nebyl schopen je splnit. Ona mu však vyšla vstříc, přijala chudobu, stála se vzornou matkou a ženou v domácnosti.

I když víme, že její požadavky byly oprávněné, ve stavu ve kterém se Walter Morel ocitl, bylo nemožné je splnit. Matka tedy hledala kompenzaci u svých synů. Vždy jim dávala víc, než by jí kdy mohli vrátit.

Po narození třetího syna Paula, kdy na manžela zcela zanevřela, se děti staly její jedinou útěchou v nepodařeném manželství, ve kterém musela setrvat.

¹¹² D. H. Lawrence, s. 30

¹¹³ K. Sagar, *The Art Of D. H. Lawrence*, Cambridge University Press, 1966, s. 21

Všechny děti, které měla, cítily napětí mezi otcem a matkou a vždy byly více na straně matky, která se jim věnovala, předávala jim lásku a dbala na to, aby se jim dostalo patřičného vzdělání a mohly se vymanit z nižší společenské třídy.

Manželka se nevyhnutelně vzdalovala od manžela stále víc. Odcizila se ještě před tím, než se Paul narodil. Netěšila se na příchod dalšího dítěte, tak jako se těšila na příchod prvních dvou dětí. V knize je popsán náhlý zrod její velké lásky ke křehkému malému chlapci s modrýma očima, jaké měla ona sama.

In her arms lay the delicate baby. Its deep blue eyes, always looking up at her unblinking, seemed to draw her innermost thoughts out of her. She no longer loved her husband. She had not wanted this child to come, and there it lay in her arms and pulled at her heart.¹¹⁴

Podíváme-li se na tuto pasáž z hlediska psychoanalýzy, je na ní pozoruhodné intuitivní uchopení intimních citů své matky, ale také fantazie o jeho dětském vztahu k matce. Ač původně nechtěný byl matčíným nejoblíbenějším dítětem.¹¹⁵

Paul se stal jak je v takových případech nevyhnutelné abnormálně citlivý. Vyrůstal v prostředí nekonečného boje mezi matkou a otcem. Nebyl to tichý a potlačovaný boj jak bylo většinou zvykem v podobných situacích, které oslabovaly nejnítěrnější bytí nechápajících dětí. Toto nepřátelství bylo očividné, způsobené otcovým pitím a brutalitou. Děti se ho bály a tento strach začal patřit do jejich běžného života.¹¹⁶

¹¹⁴ D. H. Lawrence, *Sons and Lovers*, Penguin Classic 1993, s. 30

¹¹⁵ J. C. Cowan, *Self and Sexuality*, The Ohio State University Press, 1976, s. 21

¹¹⁶ J. M. Murry, *Son of Woman: The Story of D. H. Lawrence*, Jonathan Cape, 1931, s. 36

Matka své děti vždy bránila před otcem, který z nich chtěl mít horníky a byla velice pyšná, že se jí podařilo vychovat z chlapců zdvořilé muže, kteří nepochytili otcovo hrubé chování. Stejně jako matka milovala své chlapce a oni milovali ji a všechno co dělali, dělali hlavně pro její radost.

When son William was twelve he won a first prize in a race, an inkstand of glass, ahaped like an anvil, it stood proudly on the dresser, and gave Mrs. Morel a keen pleasure. The boy only run for her. That was the first real tribute to herself. ¹¹⁷

Nejprve byl středem jejího života především William, který začal pracovat na úřadě, studoval a dával matce peníze na domácnost. První rozpory mezi Williamem a matkou nastaly, když se začal zajímat o dívky. Matka je neměla ráda, cítila, že jí syna berou a žárlila na ně.

And tell your girls, my son, that when they're running after you, they're not to come and ask your mother for you. Tell them that- brazen baggages you meet at dancingclasses. ¹¹⁸

Přesto byla na Williama hrdá a to obzvláště tehdy, když získal pracovní místo v Londýně. Bylo pro ni potěšení, že dokázala vychovat moudrého, cílevědomého a pracovitého člověka. Zároveň však cítila bolest při pomýšlení na odchod jejího nejdražšího syna.

It never occurred to him that she might be more hurt at his going away than going of his succes. Indeed, as the days drew

¹¹⁷ D. H. Lawrence, Sons and Lovers, Penguin Classic 197, s.67

¹¹⁸ D. H. Lawrence, s. 68

nearer for his departure, her heart began to close and grow dreary with despair. She loved him so much!¹¹⁹

William měl svou matku natolik rád, že se od ní nedokázal oprostit, což ovlivňovalo jeho soužití s ostatními ženami. V každé ženě ve skutečnosti hledal vlastní matku, její povahu i vlastnosti a nemohl najít dívku, která by se co nejvíce podobala matce. Jednoho dne přijel z Londýna představit rodině svoji snoubenku Lily. Byla to dívka z vyšší společenské vrstvy, v rodině havíře se chovala jako dáma a k ostatním členům rodiny přistupovala jako ke svým podřízeným. Nevěděla jak se chovat k lidem z pracující třídy a s Williamovou sestrou zacházela jako se služkou. William se za její chování před matkou styděl a omlouval se za ní:

You know she is not like you, mother. She's not serious, and she can't think.¹²⁰

Lily neustále srovnával s matkou. Vadilo mu, že není více jako ona a mrzelo ho, že se jí jeho milenka příliš nelíbí. Matka na synovi poznala, že není příliš šťastný. Bylo pro něj, ale příliš těžké najít dívku, se kterou by byl spokojený. Žádná totiž nebude tak dobrá jako jeho matka, kterou má tolik rád. Tahle láska k matce mu však brání najít si ženu, kterou by miloval.

William měl Lily rád, věděl však, že ji nikdy nebude milovat tolik jako svou matku. To ho mátló a nebyl si jist zda je dobré se s Lily oženit. Zdálo se mu, že její láska k němu je povrchní.

She is very much in love with me now, but if I died she 'd have forgotten me in three months.¹²¹

¹¹⁹ D. H. Lawrence, s. 69

¹²⁰ D. H. Lawrence, s. 128

William si své snoubenky nevážil tolik jako vlastní matky, přesto si ji chtěl vzít. Paní Morelová z toho byla nešťastná, bála se, aby její syn neudělal stejnou chybu jako kdysi ona. Věděla, jaké je žít v nešťastném manželství.

My boy, remember you're taking your life in your hands, said Mrs. Morel. Nothing is as bad as a marriage that's hopeless failure. Mine was bad enough, God knows, and ought to teach you something. (Lawrence, 1972: 141)

Přesto William nedokázal Lily opustit. Stále více se mu protivila a začal ji dokonce napadat a urážet. Byla přesným opakem jeho matky, nikdy k ní nemohl cítit takovou lásku, jakou cítil k matce. Vadilo mu, že si hraje na dámu a přitom je pouze sekretářkou, která utrácí peníze za malichernosti. William ji tedy musel částečně živit, zatímco jeho matka vždy spolehlivě spravovala finance celé domácnosti.

„ You know , mother,“he said, when he was alone with her at night, „ she has no idea of money, she is so wessel-brained. When she's paid, she'll suddenly buy such rot as marrons glacés, and then I have to buy her season- tickets. ¹²²

Williamova matka byla nešťastná, že se chce syn oženit s takovou dívkou, ale byl už dospělým mužem a musel se rozhodnout sám za sebe.

Po Williamově náhlé smrti, matka soustředila veškerou svou pozornost na mladšího syna Paula. Stal se středem jejího světa. Přinášel matce duchovní naplnění, po kterém toužila. V životě Paula provázely podobné potíže ve vztahu k ženám jako Williama. Paul svoji matku miloval stejně vroucně jako kdysi jeho bratr William a

¹²¹ D. H. Lawrence, s. 142

¹²² D. H. Lawrence, s. 140

vše dělal jen pro to, aby na něj mohla být pyšná. Neměl žádné ambice kvůli sobě, ale všechny kvůli své matce.¹²³

Sons and Lovers je příběh o zoufalství Paula Morela pokoušející ho se odpoutat od vlivu své matky. Matka v něm nevědomě probouzela sexuální touhu. Cítil ke své matce to, co by měl cítit ke své dívce. (*Lawrence ve své knize Fantazia of Unciousness přiznává, že nebyl sexuálně vyspělý, ale duševně vyspělý. Podobně i jeho románový hrdina Paul Morel zůstal dlouho sexuálně nedotčený, ale jeho spirituální láska k matce byla rozvinuta dávno před tím.*)¹²⁴

Jako důkaz oidipovského komplexu je často citována pasáž z dětství Paula Morela z románu *Sons and Lovers*:

Paul loved to sleep with his mother. Sleep is still most perfect, in spite of hygienists, when it is shered with a beloved. Paul lay against her and slept, and got better, whilst she, always a bad leeper, fell later on into a profound sleep that seemed to give her faith.¹²⁵

Paulův vztah k matce ovlivňoval jeho city k jiným dívkám. První Paulovou láskou se stala Miriam, se kterou se seznámil, když mu bylo šestnáct. Jejich osudy byly spojené dlouhých deset let až do smrti Paulovy matky. Miriamina rodina ho měla ráda a brzy se stal součástí celé její rodiny.

He loved the the family so much, he loved the farm so much, it was the dearest place on earth to him. His home was not so lovable. It was his

¹²³J. M. Murry, *Son of Woman: The Story of D.H. Lawrence*, 1931, s. 32

¹²⁴J. M. Murry, *Son of Woman: The Story of D.H. Lawrence*, 1931, s. 32

¹²⁵D. H. Lawrence, *Sons and Lovers*. Penguin Classic, 2010, s. 107

mother. But then he would have been just as happy with his mother anywhere. Whereas Willey Farm he loved passionately. ¹²⁶

Miriam Paula povzbuzovala a oceňovala jeho výtvarný talent. Viděla v něm krásné stvoření a zamilovala se do něj dlouho předtím, než se on zamiloval do ní. Nebála se zamilovat na rozdíl od něj. Aby se mohl Paul zcela zamilovat do Miriam, musel se nejprve oprostít od závislosti na lásce ke své matce.

He fell in love with her only so far as he was capable of falling in love. ¹²⁷

Actually, while his mother still lived, he was incapable of giving to another woman the love without which sexual possession must be a kind of violence done. ¹²⁸

Vztah Paula a Miriam se dlouhou dobu pohyboval na platonické úrovni. Paul s ní trávil veškerý volný čas, což paní Morelová těžce snášela. Vadilo jí, že jí dívka odcizuje syna, který do té doby patřil jenom jí. Než Paul Miriam poznal, povídali si s matkou každý den a sdíleli život jeden druhého. To se po příchodu Miriam změnilo. Matka ji proto neměla ráda, když byl Paul s ní, trpěla. Byla zde najednou jiná žena, díky které se jí syn vzdaloval.

Mrs. Morel notices that Miriam is pulling the heart out of Paul. Gradually it becomes clear that it is this absorption by Miriam which is causing the split in Paul's consciousness, not any demands made by his mother. ¹²⁹

¹²⁶ J.M. Murry, s. 30

¹²⁷ J.M. Murry, s. 31

¹²⁸ J.M. Murry, s. 32

¹²⁹ K. Sagar, The Art of D. H. Lawrence, Cambridge the University Press 1966, s. 26

Matka se snažila v Paulovi vyvolávat pocity viny. Vyčítala mu, že se s Miriam toulá dlouho po nocích a netráví tolik času s ní.

Zprvu si byl Paul jist, že mezi ním a Miriam jde o platonické přátelství. Nechtěl si přiznat, že by se mohl do Miriam zamilovat. Miriam byla do Paula zamilovaná už dávno. Nikdy však nedala své city najevo. Paulův vztah k Miriam se postupně začal prohlubovat v lásku. Trávil s dívkou stále více času a chtěl se s ní oženit. Matka proti tomu nic nenamítala, věděla, že je již dospělý muž a musí se rozhodovat sám. Neměla však Miriam v oblibě, chtěla pro syna lepší partnerku. Paul byl začínající mladý umělec a matka se domnívala, že by si měl vzít dívku ze střední společenské vrstvy. Paul to věděl a začínal si uvědomovat, že jeho láska k matce je větší než láska k Miriam. I když měl dívku rád, necítil k ní touhu. Rozhodl se tedy vztah s Miriam ukončit. Chtěl být opět s matkou, předávat jí lásku a postarat se o ní. Byla jedinou ženou, kterou mohl skutečně milovat.

Byla to bitva mezi jeho matkou a Miriam. Tato bitva byla však zcela nerovná, byl to boj mezi silnou, žárlivou ženou a naprosto rozdílnou a nevyspělou dívkou.

To co bylo mezi Paulem a Miriam bylo intenzivní spirituální spojení a vzájemné podnícení mysli. Paul požadoval od Miriam útěchu získávanou přes její tělo a ona vždy ustoupila a obětovala se mu.

Paul did not want her, but he wanted it. Miriam did not want him, but she wanted to give him it, because he wanted it. Miriam's charity was passionate, but she had no sexual desire for Paul. Paul's release and rest of sexual communion was passionate, but not his desire for Miriam.¹³⁰

Miriam a Paul se ničili navzájem, a tak se Paul pokoušel hledat lásku a uvolnění jinde. Miriam v boji s matkou o přízeň Paula neuspěla.

¹³⁰ J. M. Murry, s. 34

Později se Paul sblížil s Klárou Dawesovou. Tato žena ho upoutala svou krásou a cítil neskutečnou vášeň, když byl s ní. Stále mu však záleželo na matce a chtěl znát, co si o jeho vztahu s Klárou myslí. Matka však měla ke Kláře výhrady, neboť byla starší a na její vkus příliš nezávislá žena. Zřejmě také proto k ní Paul cítil větší náklonnost než k Miriam. Klára mu určitým způsobem nahrazovala matku. V bitce s Klářiným bývalým manželem můžeme spatřit Paulovu nevědomou touhu pomstít se otci, který pro něj představoval ve vztahu k matce nepřítele a často si představoval otcovu smrt. Ani Kláru nedokázal milovat tolik jako matku, jeho vztah k matce se pro něj stal překážkou v jeho milostném životě.

Ani lásce s Klárou se Paul nemohl zcela oddat, cítil, že s ním není něco v pořádku. Nedovedl žádnou z dívek skutečně milovat. Mezi ním a ženou, bude vždy stát láska k matce.

„I even love Clara, and I did Miriam, but to give myself to them in marriage I could't. I could't belong to them. They seem to want me, and I can't ever give it them.“ „You haven't met the right woman.“ „And I never shall meet the right woman while you live ,“he said.¹³¹

Ani jeden z jejích synů nedovedl své dívky skutečně milovat. Paulovy city ke Kláře byly rozporuplné stejně tak jako Williamovy city k Lily. V okamžiku, kdy Paul trávil s Klárou čas, cítil k ní lásku a touhu. Pokud s ní však nebyl, neměl potřebu vyhledávat její společnost. Jednou Paul matce řekl:

„ When she 's there, as a rule, I do love her. Sometimes, when I see her just as the woman, I love her, mother, but then, when she talks and criticises, I often don't listen to her.“¹³²

¹³¹D. H. Lawrence, s. 346

¹³²D. H. Lawrence, s. 345

Vztah s Klárou také přinesl zněny ve vztahu k matce. S matkou již nesdílel všechny stránky svého života. Sexuální život ho nyní od matky odděloval. Stále mu byla důvěrníci, ale tato část jeho života zůstala před matkou utajena.

Navzdory rozporu mezi spirituální a sexuální láskou, si Paul dovoluje tuto nezávislost na matce. Pro Paula je to částečné osobní vítězství, neboť se postupně vymaňuje z vlivu matky a má to velký význam pro základ jeho vlastní identity.¹³³

Klára byla vdaná žena, zatímco Miriam byla panna. Bylo pro ni tedy lehčí dát Paulovi co požadoval a pro Paula bylo lehčí vzít si, co potřeboval. Ale stejně jako u Miriam, to nebyla touha po ženě, ale po uvolnění skrz ženu. Klára mu to poskytla ne kvůli touze, ale z lítosti.¹³⁴

Nejtěžší období Paul prožíval v době, kdy jeho matka umírala. Velice těžce snášel pohled na matku trpící nemocí. I když ji miloval, jeho jediným přáním bylo, aby konečně zemřela a skončilo její trápení. Matka však měla tak pevnou vůli k životu, že se zdálo, že nikdy neodejde. Tolik svoje děti milovala, že odmítala zemřít, toužila zůstat na živu a být s nimi.

„She looks at me, and she wants to stay with me,“ he went on monotonously. She’s got such a will, it seems as if she would never go-never!¹³⁵

Paul se však nadále nemohl dívat na matčino utrpení, které se zdálo, že bude mít ještě dlouhého trvání. Rozhodl se tedy ukončit její život, i když matku miloval víc, než život vlastní.

¹³³D. Seelow, s. 25

¹³⁴J. M. Murry, s. 32

¹³⁵D. H. Lawrence, s. 380

„She'll live over Christmas,“ said Annie. She won't,“he replied grimly. „I'll give her morphia.“Which?“ said Annie „All that came from Sheffield,“said Paul.¹³⁶

I Když si Paul přál, aby matka zemřela, byl s ní spojen pevným poutem, které i po její smrti přetrvalo. Ztratil smysl života, všechno dělal jen pro matku a nyní zůstal jeho život prázdný. Uvažoval nad smrtí, nechtěl dál na tomto světě žít bez matky. Jen ona ho držela při životě. I když nechce žít, sám sebe přesvědčuje, že se nesmí vzdát. Bude dál žít pro matku a odjede do ciziny.

V předposlední kapitole se Paul sám stará o umírající matku. Nahrazuje tak roli manžela, protože právě ten by se měl v této situaci o ženu postarat. Namísto toho se jeho otec v této kapitole vůbec neobjevuje a péče o matku zůstává v rukou Paula. Stará se o ni, jako by byl její milující muž.

Heroická postava paní Morelové, která se nikdy nepoddá chudobě a špíně svého okolí, má patos lidské a mateřské důstojnosti, za pokoření svého manželství se odškodňuje fanatickou láskou k dětem. Zároveň je však živoucím soustředěním všech neblahých vlivů, jež znepřátelují Paula Morela s dělnickým společenstvím a vedou ho k maloměstské „zjemnělosti“. Matka byla Morelovi (ve skutečném životě Lawrencovi) největší láskou mládí a přitom největším zdrojem kazů v jeho výchově a tím i zdrojem mnoha dalších strastí na životní dráze.¹³⁷

¹³⁶ D. H. Lawrence, s. 385

¹³⁷ D. H. Lawrence, Synové a milemci, (předmluva Vančura), Státní nakladatelství krásné literatury, Praha 1962, s. 365

4. 4 Matka v povídce *The Rocking Horse Winner*

Příběh D. H. Lawrence *The Rocking Horse Winner* pojednává o mladém chlapci, jehož matka není schopná mateřské lásky. Hlavní postava Paul ve snaze získat matčinu lásku, po které toužil, začíná jezdit na houpacím koni. Při jízdě na houpacím koni se snaží jet tak dlouho, dokud se nedostane tam, kde je štěstí a kde se dozví jméno skutečného vítězného koně následujícího dostihu. Vše dělá proto, aby si mohl vsadit a získat peníze pro matku. Postupně se z tohoto sázení stává posedlost, která chlapce ničí.

The Rocking Horse Winner is a story of desperate hunger, seemingly for money or luck, but actually for love, and there is no satisfaction of the hunger (unless we can see Paul's death as some kind of union with the ultimate mother).¹³⁸

Úvod povídky *The Rocking Horse Winner* má formu moderní psychoanalytické pohádky. Počáteční věta "There was a woman who was beautiful, who started with all the advantages, yet she had no luck", připomíná tradiční větu uvozující pohádky "once upon a time". V povídce se také objevují náboženské motivy, naznačující prvky magického myšlení a naplnění tajných přání. Například se domem nese neustále šeptání "there must be more money", Paul říká své matce, že bude mít štěstí, dále Paulova jízda na houpacím koni, při které se vždy dozví vítěze.

Paul would sit on his big rocking horse, charging madly into space, with a frenzy that made the little girls peer at him uneasily. Wildly, the horse careered, the waving

¹³⁸ J. C. Cowan, *Self and Sexuality*, The Ohio State University Press, 1976, s. 124

dark hair of the boy tossed, his eyes had a strange glare
in them.¹³⁹

Spisovatelka Janice Hubbard Harris, zabývající se analýzou tvorby D. H. Lawrence, nahlíží na příběh jako na pohádku, kde statečný chlapec jezdí na koni do říše snů, v němž vybojuje tajemství, prostřednictvím kterého získává peníze pro svoji lásku. Za touto pohádkou se však skrývá další příběh. V něm zjišťujeme, že chlapcovou pravou láskou je jeho citově chladná matka. Chlapec se snaží splnit matce všechna přání, jen aby získal její lásku.

Psycholog a spisovatel Norman Kiell cituje interpretaci Anny Freud, dcery zakladatele psychoanalýzy Sigmunda Freuda, která považuje Paulovu jízdu na houpacím koni za autoerotickou náhradu duševního a fyzického uspokojení, které by měla Paulovi poskytovat matka.

Paul se snaží díky sázení uspokojit matčiny finanční potřeby. Domnívá se, že jen když je uspokojí, dokáže s ní matka navázat citový kontakt.

Matka však byla stále nespokojená, potřebovala víc a víc peněz a ve své chamtivosti se z ní zcela vytratil mateřský cit, který by měla projevovat vůči dětem. Přestože děti měla krásné, a mohly by být pro ni požehnáním. Navenek se matka tvářila, že děti jsou středem jejího života. Ve skutečnosti je nemilovala a neprojevovala jim lásku.

Only mother herself knew that at the centre of her heart was
a hard little place that could not feel love, no, not for
anybody. Everybody else said of her: "She is such a good
mother. She adores her children." Only she herself, and her

¹³⁹ J. C. Cowan, s. 21

children themselves, knew it was not so. They read it in each other's eyes.¹⁴⁰

Pro matku Hester byly důležitější peníze, bez kterých nemohla být šťastná. Peněz neměla nikdy dost. Ztotožňovala lásku se štěstím a s penězi. Matka jednoho dne řekla Paulovi:

If you're lucky you have money. That's why it's better to be born lucky than rich. If you're rich, you may lose your money. But if you're lucky, you will always get more money."¹⁴¹

Jméno hlavního hrdiny Paula a jeho posedlost matkou spojují povídku *The Rocking Horse Winner* s románem *Sons and Lovers*, který Lawrence napsal o třináct let dříve. V něm postavu matky popisuje jako bezchybnou, v povídce *The Rocking Horse Winner*, je matka popisována jako žena, která svými nároky zavíní smrt syna Paula. To potvrzuje tento Lawrenceův výrok: I would write a different *Sons and Lovers* now, my mother was wrong, and I thought she was absolutely right.¹⁴²

The Rocking Horse Winner je povídkou v níž je znát autorův rozdílný pohled na rodiče, než jaký se objevil v díle *Sons and Lovers*. V povídce *Rocking Horse Winner* jsou rodiče popsáni jako marniví jedinci, kteří žijí nad své poměry. Otec byl muž, který selhal jako živitel rodiny a matka měla neustále starost o peníze. Tyto dva prvky naznačují rovněž podobu

¹⁴⁰ D. H. Lawrence, *The Rocking Horse Winner*, CreateSpace Independent Publishing Platform, 2013, s. 4

¹⁴¹ D. H. Lawrence, s. 6

¹⁴² J. C. Cowan, s. 126

s rodiči v *Sons and Lovers*. V povídce *Rocking Horse Winner* jsou však popsáni z nové, kritičtější perspektivy.¹⁴³

Na první pohled by se zdálo, že ambiciozní matka Hester má málo společného s Gertrudou Morelovou. Nicméně tyto dvě postavy sdílí jednu společnou vlastnost. Obě matky využívají syna pro vlastní potřeby. Aniž by si uvědomovaly důsledky, jaké to může pro jejich syny mít. Paul si vášnivě přeje, aby ho matka milovala. Paul se bojí skutečnosti, že se matka dozví o jeho sázení a činnost mu zakáže. Nemohl by tak získávat peníze a prostřednictvím nich matčinu lásku. Tuto skutečnost zjišťujeme prostřednictvím Paulova rozhovoru se strýcem, kdy Paul strýce žádá, aby matce nesděloval nic o jeho schopnosti znát vítěze. Paul se domníval, že kdyby matka věděla o jeho sázení na jasného vítěze, nedovolila by mu to. Na to mu strýc skepticky odpovídá, nemyslím si, že by to tvá matka udělala.

Paul begs his uncle not to tell his mother about this ability to gain foreknowledge of the winner because if she knew that he was lucky in that way she would stop him, his uncle replies skeptically, I don't think she would.¹⁴⁴

Paulův strýc znal Hester lépe a věděl, že není schopná milovat nikoho, ani své děti. Vyměnila lásku k dětem za nekonečnou chamtivost, kterou vyplňovala svoji vlastní prázdnotu.¹⁴⁵

¹⁴³ J. C. Cowan, s. 127

¹⁴⁴ J. C. Cowan, s. 128

¹⁴⁵ J. C. Cowan, s. 128

Paul z novely *Sons and Lovers* zažívá potěšení ze splynutí se svou matkou, která ho miluje. Naproti tomu v povídce *Rocking Horse Winner* se Paul teprve snaží získat lásku matky, pro kterou jsou důležitější materiální věci. Paul se chce matce přiblížit a je plně zaměstnán myšlenkou, že je to on, kdo je zodpovědný za plnění matčiných nerealistických potřeb. Paulovy ambice jsou řízeny snahou plnit matčina přání, touhou získat její pozornost.

Hester je natolik zaneprázdněna vlastní chamtivostí, než aby byla schopná vnímat Paulovy potřeby a dát mu lásku. Matka se zabývala pouze starostmi o peníze. Nevšímal si svého syna, který se neustále snažil získat její pozornost. Paul se proto pokouší získat její náklonnost, mít štěstí a vydělat peníze. V den svých narozenin dostává Paulova matka dopis s oznámením, kolik od něj dostane peněz. Paul se těší na matčinu reakci, ta však reaguje následujícím způsobem:

As his mother read the letter, her face hardened and became more expressionless. Then a cold, determined look came on her mouth.¹⁴⁶

Matka je tolik pohlcená touhou po penězích, že nedokáže dar ocenit. Nikdy nebyla spokojená s množstvím peněz, vždy jich měla málo. Paul ani nyní nezískal matčinu náklonnost, ani neviděl její radost z dárku. Pokračoval tedy v sázení dál v domnění, že se mu to jednou povede. Matčina nenasytnost Paula dovedla až ke smrti. Matka sice získala sumu peněz, ale ztratila syna. V povídce představuje matka Hester nebezpečí, které může způsobit chamtivost.

147

¹⁴⁶ D. H. Lawrence, s. 6

¹⁴⁷ Homework help[online]. c 2010, last revision 13th of January [cit. 8. 10. 2013] <<http://www.enotes.com/homework-help/short-story-rocking-horse-winner-by-d-h-lawrence-168957>>

4. 5 Ženy v povídce *The Fox*

Tento příběh vypráví o dvou ženách, které spolu žijí na farmě vzdálené od okolního světa: Banfordtové a Marchové. Banfordová byla křehká bytost, která se starala o drobnější práce v domě, zatímco Marchová zastávala mužskou práci. V soužití s Banfordovou to byla ona, kdo představoval mužskou roli.

March plays the masculine role. She would be considered the mannish woman or mannish lesbian. These two women, however, do not represent an essentialist lesbian identity.¹⁴⁸

Příběh neidentifikuje Marchovou jako lesbu, ale její mužská identita doplňuje tradiční ženskou povahu Banfordové.

Ani jedna nikdy neměla děti, neprovdala se. Žily na farmě bez mužské společnosti a dokonce zvířata, která chovala, byla ženského pohlaví. Jednu jalovičku, čekající mladé, musely prodat. Obě ženy měly strach z mateřství a naplnění vztahu mezi ženou a mužem. Věci spojené s dětmi a porodem je děsily, protože s nimi samy neměly zkušenosti.

Farmu pravidelně navštěvuje lišák, který v honbě za potravou devastuje jejich slepičí hejno. Jeho občasná návštěva farmy tak symbolizuje přítomnost jediného samce, což bylo do té doby na farmě nevídaným jevem. Lišák představuje něco, co se Marchové vnitřně dotýká. Probouzí v ní skrytou sexuální touhu. Marchová je lišákem konsternovaná, neustále ho sleduje, touží ho zastřelit, ale když má příležitost, nedokáže stisknout spoušť. Sama si není jistá, jestli ho chce zastřelit, nebo si přeje nechat ho žít. Je jím přitahována, protože lišák představuje sexuální touhu, skrytou v ní. Je symbolem mužství a

¹⁴⁸ D. Seelow, s. 93

citů, které Marchová chová k mužům. Při lovu lišáka Marchová neloví lišáka, ale ve skutečnosti muže.

Symbolika lišáka v povídce nabývá zřetelnějších obrysů poté, co se na scéně objeví mladý voják Henry. Lawrence přirovnává lišáka k Henrymu, který se stejně jako lišák vplíží do života žen. Henry je pro ženy představitelem lišáka. Dříve Marchová lovila lišáka nyní je to Marchová, která je lovená Henrym.

In fact, March comes under Henry's spell just as she came under the fox spell: March already, under the influence of his strange, soft, modulated voice, stared at him spell-bound.¹⁴⁹

Lišákovou obětí byly slepice zatímco Banfordová a Marchová se staly oběťmi Henryho.¹⁵⁰

The imagery throughout has established Henry as the hunter, indeed the fox, with Banford and March both in their different ways his victims.¹⁵¹

Banfordová zpočátku Henryho vřele přijala a měla k němu sesterský vztah. Začala však žárlit na jeho přítomnost a viděla v něm rivala ve vztahu s Marchovou.¹⁵²

Henry triangulates Banford and March's homosocial bond into an ambiguous model of desire. These two women, however, do not represent an essentialist lesbian identity¹⁵³.

¹⁴⁹ D. Seelow, s. 94

¹⁵⁰ K. M. Sagar, *The Art of D. H. Lawrence*, Cambridge University Press, 1966, s. 116

¹⁵¹ K. M. Sagar, s. 116

¹⁵² D. Seelow, s. 94

Reagovala tak na skutečnost, že se Henry chtěl s Marchovou oženit. Žárlila na Henryho a chtěla si nechat Marchovou jen pro sebe. Henry konečně probudil v Marchové heterosexuální touhu. Jedná se vlastně o klasický model vztahového trojúhelníku, ve kterém ovšem mezi sebou nesoupeří muž s mužem, ale žena s mužem.¹⁵⁴

Keith Sagar ve své knize napsal: Banford's animus against Henry derives in part from a crude sense of his social inferiority and in part from her selfish desire to keep March for herself.¹⁵⁵

Marchová se zcela podřídila Henryho kouzlu, kterým ji přitahoval. Banfordová ji však od svatby zrazovala s odůvodněním, že Henry ani tak nestojí o ni, jako o farmu, na které hospodaří.

I'd no more trust him than I'd trust a cat not to steal. He is deep, he is deep, and he is bossy, and he's selfish through and through, as cold as ice. All he wants is to make use of you.¹⁵⁶

Marchová vždy nosila mužské oblečení. Vypadala jako mladý, půvabný muž. Přesto ji chtěl Henry získat pro sebe a požadoval, aby se mu zcela oddala a svěřila mu svůj osud. Stále ho ale popuzovala její chlapecká tvář. Teprve když si Marchová oblékla ženské šaty, poznal, že dokáže být nebezpečně ženská.

¹⁵³ D. Seelow, s. 93

¹⁵⁴ D. Seelow, s. 94

¹⁵⁵ K. M. Sagar, s. 116

¹⁵⁶ K. M. Sagar, s. 116

His sexual paralyses subvert any easy association of Henry with heterosexual desire: he held her hands in his, but he did not make love to her. Since he realized that she was a woman, and vulnerable, accessible, certain, heaviness had possessed his soul. He did not want to make love to her. He shrank from any such performance, almost in fear.¹⁵⁷

Henry věděl, že Banfordová chce svatbě zabránit a začal vážně přemýšlet o tom, jak se jí jednou pro vždy zbavit. Podobně jako lišák zabíjel slepice, on se chystal zabít Banfordovou, která mu kazila plány. Ve snaze překazit svatbu Henryho a Marchové je skrytá vzpoura Banfordové proti Henrymu.

Ve Viktoriánské Anglii byl život dvou samotných žen vnímán jako nepřirozený. I z tohoto důvodu chtěl Henry soužití dvou žen zpřetrhat.

Konflikt končí smrtí Banfordové, na kterou nechal Henry spadnout strom. Není už nic, co by zabránilo svatbě. Marchová však není šťastná. Henry usiluje o to, aby se mu zcela podřídila. Chce z ní mít pasivní ženu a oslabit její vůli. Chce ji mít jenom pro sebe a zcela ji ovládat. Marchová tak ztratila volnost, kterou jí poskytovalo soužití se ženou a životem v přírodě daleko od civilizace.

¹⁵⁷ D. Seelow, *Radical Modernism and Sexuality*, Palgrave Macmillan, 2004, s. 94

4. 6 Ženy v díle *A Room with a View*

Román *A Room with a View* byl napsán roku 1908. V období, kdy stále doznívala Viktoriánská éra a současně se rozvíjelo období Eduardovské. V Eduardovské éře se začaly postupně rozvíjet principy svobody jednotlivce, umožňující mužům i ženám větší kontrolu nad svým vlastním životem. Dílo je kritikou tehdejší anglické společnosti. E. M. Forster zde stejně jako v románu *Where Angels Fear to Tread* zobrazuje rozdíl mezi konvencemi svázanými Angličany a spontánními Italy.

Příběh začíná v Itálii, ve městě Florencii, kde je v pensionu Bertoliny ubytována Lucy Honeychurch a její sestřenice Charlotte. Pension je spolu s nimi plně obsazen anglickými turisty. Většina z turistů představuje členy vyšší anglické společenské třídy, kteří zastávají Viktoriánské myšlenky spíše než nové názory Eduardovského období. Postavy v románu podporují ideál nevinné a cudné ženy. Podle Marthy Vicinus viktoriánský ideál "perfect lady" byl rozšířen především mezi vyšší střední třídou. Dívky byly vychovávány tak, aby byly nevinné, sexuálně nevědomé a jejich cudnost tak byla chráněná. Pokud žena o nevinnost přišla, stala se zranitelnou a snadno mohla podlehnout hříchu. Jak bylo už dříve zmíněno, ženy byly ve Viktoriánském období podřízeny mužům. Byly považovány za slabé, méně inteligentní bytosti a odpovědnost za důstojnost mladých žen, měly jejich matky. Nejoddanější obhájkyní viktoriánských ideálů v tomto románu, je slečna Charlotta Bartlettová. Má velice striktní názory na to, co je správné společenské chování pro mladou ženu. Toho si můžeme všimnout hned v první kapitole, kdy Lucy a Charlottě byla učiněna nabídka na výměnu pokojů. Nabídku učinil pan Emerson potom, co slyšel stížnosti žen na pokoje bez výhledu. Taková otevřená nabídka na veřejnosti Charlottu velice urazila. Okamžitě nabídku odmítla, protože ji považovala za zcela nevhodnou. Dotkla se jí především troufalost

Emersonů navrhovat něco, co by mohlo způsobit, že její mladší neprovdaná sestřenice bude zavázána dvěma mužům. Charlotta jako doprovod slečny Lucy na sebe vzala odpovědnost, že Lucy uchrání před sexuálním uvědoměním.¹⁵⁸

Lionel Trilling ve své knize E. M. Forster napsal: Old Mr. Emerson, publicly and loudly, but in all generosity, had offered to exchange rooms, for his and his son's did have views. We must suppose for this novel a state of manners which permits Miss Honeychurch and Miss Bartlett to be embarrassed and even affronted by the offer and to refuse it, although perhaps such manners are archaic even for 1908.¹⁵⁹

Charlotta nabídku nakonec přijala. Jejich přítel kněz Pan Beebe, ji přesvědčil o vhodnosti přijetí nabídky. Dokonce pan Beebe Charlottě vynadal za hrubé chování k pánům a řekl, že její chování je příliš podezřívavé.

Miss Abbot said it would be a serious thing if I put Lucy under an obligation to people of whom we knew nothing. Charlotte hoped she acted for the best. Mr. Beebe told her that she acted very naturally. He didn't think much harm would have come of accepting.¹⁶⁰

Charlottiny viktoriánské postoje se také objevují v její neochotě nechat Lucy pokoj mladého pana Emersona. Chování Charlotty dělá dojem, že se sama snaží

¹⁵⁸ M. Milutinovic, *Tracing Social Values in E. M. Forster's A Room with a View*, Lund University, 2011, s. 7

¹⁵⁹ L. Trilling, *E. M. Forster*, New Directions Publishing Corporation, New York, 1964, s. 74

¹⁶⁰ E. M. Forster, *A Room with a View*, Penguin Books, 1990, s. 28

presentovat jako člen vážené Viktoriánské Anglie, kde mladé neprovdané ženy nemají pletky se ženatými muži.

Miss Bartlett said, I want to explain to, why it is that I have taken the largest room. Naturally, of course, I should have given it to you, but I happen to know that it belongs to the young man and I was sure your mother would not like it. It is more suitable you should be under an obligation to his father than to him.¹⁶¹

Slečna Lucy je nejdůležitější postavou románu. Je vychovávána matkou zastávající viktoriánské hodnoty. Lucy je matkou a sestřenicí Charlottou velice ovlivňována. Charlotta ji na cestě neustále vštěpuje, jak se má chovat ideální viktoriánská žena. Charlotta doslova říká:

It was not that ladies were inferior to men, it was that they were different. Their mission was to inspire others rather than to achieve themselves.¹⁶²

Lucy se snažila potlačovat své vlastní názory a chovat se podle toho co od ní očekávalo okolí.¹⁶³ Lucynu pravou osobnost odhaluje hra na klavír. Její přednes skladby od Beethovena ukazuje Lucyn potenciál pro vášeň a schopnost rozpoznat pravdu. I když by pravda znamenala porušit společenský kodex, který se od ní očekává. Hra na klavír vyvolává pocit vítězství a bere ji do světa krásy odděleného od společnosti, ve které žije. Hrou na klavír se zbavuje touhy zažít víc než jí zatím bylo v životě dovoleno.

¹⁶¹ E. M. Forster, s. 33

¹⁶² E. M. Forster, s. 29

¹⁶³ M. Milutinovic, s. 16

It so happened that Lucy, who found daily life rather chaotic, entered a more solid world when she opened the piano. She was then no longer either deferential or patronizing, no longer either a rebel or a slave.¹⁶⁴

Hra na klavír velice zaujala pana Beeba. Poznamenal, že pokud bude Lucy žít tak jako hraje na klavír bude mít velmi zajímavý život.

Mr. Beebe has been wandering about Lucy ever since he heard her rather startling performance of Beethoven.¹⁶⁵

Jednoho deštivého dne se Lucy rozhodne jet tramvají na výlet po Florencii. U jejího rozhodování je naštěstí pan Beebe a cestu tramvají jí rozmluví s tím, že pro mladou dámu je to příliš nebezpečné. Lucy se tedy vydává na cestu pěšky. Naneštěstí se ve městě připlete k hádce dvou Italů a stává se svědkem vraždy. U incidentu se objeví mladý George Emerson. Lucy je z tragédie, kterou viděla v šoku a omdlévá. George ji chytí do náruče. Lucy se probouzí a uvědomuje si, co se přihodilo. Okamžitě se Georgovi omlouvá za své nevhodné chování (omdlela a byla v rukou cizího muže). Lucy učili, že muži a ženy mají striktně rozdělené role ve společnosti. Muži mají být kavalírští a ženy se mají chovat jako pravé dámy. Incident ve městě ji tedy velice vylekal. Bála se pomluv a požádala George, aby o incidentu nikde nemluvil. Lucy při zpáteční cestě k pensionu, poprvé vede soukromý rozhovor s Georgem. Je vystavena jeho nekonvenčním názorům, na které dosud nebyla připravená. George a Lucy událost změnila.

Lucy's heart warmed toward him for the first time. George said something has happened, I must face it without getting muddled. It isn't exactly that man has died.¹⁶⁶

¹⁶⁴ E. M. Forster, s. 50

¹⁶⁵ L. Trilling, s. 75

George Emerson v románu vystupuje jako pesimistická postava hledající smysl života.

George i Lucy jsou dva uvězněni mladí lidé. George je uvězněn hlubokým, neurotickým pesimismem a Lucy její úctihodností k požadavkům společnosti. Vraždou v Itálii začíná konec jejich vězení. George držel Lucy v náručí a získal smysl života. Lucyna slušnost začíná ustupovat vášni.¹⁶⁷

O vraždě ve městě se dovídá reverend Eager. Je postavou, která reprezentuje viktoriánský ideál cudnosti, stejně jako slečna Charlotta. Lucy a slečna Bartlettová se s reverendem Eagrem poprvé setkávají v Itálii. Při zjištění, že Lucy viděla vraždu, je reverend Eager více znepokojený skutečností, že Lucy chodila sama po italských ulicích, než tím jaký dopad by vražda na Lucy mohla zanechat. O postojích pana Eagra se přesvědčujeme i v pasáži, kdy se on sám, Lucy, Charlatta, Emersnovi, pan Beebe a další hosté pensionu vydávají na výlet po Itálii. Jedním z řidičů jejich kočáru je mladý Ital. Cestuje společně s dívkou, kterou představuje jako svou sestru. Brzy je však všem jasné, že nejsou sourozenci, ale milenci. Když to panu Eagrovi dojde, okamžitě přikazuje, aby dívka opustila vůz. Pan Eager, ze své pozice duchovního, nepochybuje o správnosti svého rozhodnutí rozdělit milence. Jejich odhalení považuje za své vítězství. Viktoriánský ideál cudné ženy byl zároveň ideálem křesťanství. Křesťanství mělo v té době velkou moc. Reverend Eager tedy využívá svého vlivu, aby milence rozdělil. Kdyby se mu to nepodařilo, jeho autorita by byla ohrožena.¹⁶⁸

¹⁶⁶ E. M. Forster, s. 36

¹⁶⁷ L. Trilling, s. 74

¹⁶⁸ M. Milutinovic, s. 8

According to Jeffrey Heath, Mr. Eager is a man who tries to warm up unruly and vibrant real life under the cloaks and hoods of cultured and fitting behavior.¹⁶⁹

Když dojedou na místo, muži se oddělí od slečny Lucy a Charlotty. Lucy poté hledá pana Beeba. Její omezenou italštinou se ptá kočího “Dove buoni uomini?” Kočí jí na základě své vlastní představy dobrého muže odvede k Georgovi. Když Lucy uvidí George, přemůžou jí vlastní emoce a podvoluje se Goergeově polibku. Tento polibek překračuje společenské bariéry. Signalizuje, že Lucy postupně přestává mít strach překročit společenské zvyklosti ve jménu lásky. George poznává lásku a nachází smysl života. Než si stihnou promluvit, přistihne je slečna Charlotta. Lucy je zmatená svojí vášní a podvoluje se Charlottě, která dívku přesvědčuje, že George je jako všichni muži zhýralec a polibek nebyl nic než jen mužské vykořisťování. Hned po události odváží Charlotta Lucy do Říma.¹⁷⁰ Lucy se vrací do stejné společnosti kam, vždy patřila. Nyní má však Lucy tajemství, které nevyhnutelně muselo způsobit změnu v jejím životě.

V Římě se Lucy seznamuje s Cecilem Vysem, jejím budoucím snoubencem. Tento muž zaujímá ve společnosti vysoké postavení a představuje pravého aristokratického gentlemana. Cyril je stejně jako Charlotta a pan Eager zastáncem ideálu cudnosti. Jeho názor na ženy se blíží viktoriánským myšlenkám, které prohlašují ženy za slabé, neinteligentní pohlaví.

Cecil seems to accept this idea of women as feeble and delicate creatures that need the help protection and good judgement of a man. He is quick to offer Lucy this sort of assistance since he believes that

¹⁶⁹ M. Milutinovic, s. 8

¹⁷⁰ L. Trilling, s. 75

women revere men for their manliness and that Lucy admires him because he is a man.¹⁷¹

Vidí ji jako ideální ženu, cudnou, citlivou, nevinnou a křehkou. Přirovnává ji k obrazu. Mony Lizy Leonarda da Vinciho, kterého obdivuje. Cecil chce, aby Lucy odpovídala jeho představě dokonalé ženy. Vnucoval jí své vlastní názory a říkal jí co si má myslet o lidech a věcech. Zcela ignoroval její osobnost a názory. Nebyl schopný vidět Lucy jako osobnost s vlastními myšlenkami. Smál se jejím názorům, protože podle něj byly “feminine inconsequence”. Lucy považoval za podřízenou ženu, která potřebuje jeho pomoc, ochranu a není schopná činit vlastní rozhodnutí. Cecil se zabýval pouze dodržováním Viktoriánské ideologie bez ohledu na city lidí.¹⁷²

Heath prohlašuje, že Cecil a Charlotta zabraňují Lucy získat vlastní zkušenost.¹⁷³ Po třetí nabídce k sňatku se Lucy s Cecilem skutečně zasnoubí. Cecil nepovažoval zasnuby za příležitost k políbení Lucy. K polibku nedošlo ani o několik dní později, což bylo kritizováno jako nepřirozené. Tato nepřirozenost však byla součástí Cecilovy povahy.¹⁷⁴ Zlom ve vztahu Lucy a Cecila nastává, když se do ulice Summer Street nastěhují Emersnovi. Jistý pan Flack postavil v ulici dvě vily a do jedné z nich sháněl nájemníky. Lucy nabídla dům slečnám Alanovým, které potkala v Itálii. Cecil se však do problému vložil a pronájem nabídl Emersonům, které poznal je v Londýně. Měl za to, že by byl dobrý tah představit tento zvláštní pár lidí

¹⁷¹ M. Milutinovic, s. 9

¹⁷² M. Milutinovic, s. 10

¹⁷³ J. Heath, *Kissing and Telling : Turning Round in A Room with a View*. Twentieth Century Lireature, 1994, s. 417

¹⁷⁴ L. Trilling, s. 76

místní komunitě. Místní lidé jsou podle Cecila příliš snobští a bylo by dobré seznámit je s lidmi z nižší třídy. Lucy mu vyčítá tento podvod. Cecil ji napadá, že je příliš snobská. Poučuje Lucy a říká jí:

“I believe in democracy” and is surprised to hear her snap,” No, you don’t know what the world means.¹⁷⁵

Lionel Trilling ve své knize napsal:” Snobs in Forster’s novel always think everybody else is snobbish”.¹⁷⁶

Než se Emersonovi nastěhovali, Cecil požádal Lucy, zda jí smí políbit. Lucy ochotně svolí. Cecil si až příliš pozdě uvědomí, že jeho dotaz byl trapný, měl Lucy jednoduše políbit. Polibek nebyl zcela vydařený, kromě toho připomněl Lucy Georgeův polibek. George a Lucy se znovu setkávají. Po Cecilově arogantní reakci na Freddyho žádost o hru tenisu se Lucy rozhoduje zrušit zasnoubení. Cecil Freddymu řekl:

My dear Freddy, I am no athlete. As you well remarked this very morning,” There are some chaps who are no good for anything except books, I plead guilty to being such a chap, and will not inflict myself on you. The scales fell from Lucy’s eyes. How has she stood Cecil for a moment? It was absolutely intolerable, and the same evening she broke off her engagement.¹⁷⁷

Přesto, že Lucy zrušila zasnoubení, stále odolávala svým citům k Georgovi. Lucy byla celý život svázaná společenskými pravidly. Jako

¹⁷⁵ L. Trilling, s. 79

¹⁷⁶ L. Trilling, s. 79

¹⁷⁷ E. M. Forster, s. 132

žena vyrůstající ve Viktoriánské Anglii, nebyla podporována k vyjadřování vlastních názorů. Patřila do společnosti ovládané muži. Příliš se bála věcí, které opravdu chtěla. George milovala, ale sňatek s ním by znamenal vzpouru proti všemu, co zatím poznala. Musela by popřít způsoby společnosti, ve které byla vychovávána. Teprve události posledních dní jí pomohly uvědomit si její skutečná přání. Lucy právě teď začala poznávat samu sebe.

Podle Carla Freedmana byl George “a figure of the future and vitality-and an implicit enemy of the old order”.¹⁷⁸

Většina Georgeových názorů zpochybňuje mnoho zavedených společenských pravidel. George se díky výchově svého otce blížil k volnomyšlenkářským názorům Eduardovské éry.

Jako železniční úředník, byl George považovaný za nižší střední třídu. Jeho společenské postavení bylo tedy nižší než Lucyno.

Během Viktoriánské éry lidé znali své společenské postavení a bylo zvykem uzavírat sňatky lidí ze stejného prostředí. George polibkem překračuje třídní hranice mezi ním a Lucy, jako kdyby si byli rovni.¹⁷⁹

When George kisses Lucy, He does not ignore the Victorian gentlemantly ideal that stated that a gentleman should behave “honourably” to women and exercise self control.¹⁸⁰

¹⁷⁸ F. Carl, England as Ideology: From Upstairs, Downstairs to a Room with a View, Cultural Critique 17, 2011, s. 95

¹⁷⁹ M. Milutinovic, s. 13

¹⁸⁰ S. Mitchell, Daily life in Victorian England, 2nd edition, Westport, Greenwood Press, 2009, s. 272

Lucy se zpočátku bojí vzepřít společnosti a vzít si George, proto jeho nabídku k sňatku odmítá.

Lucy entered this army when she pretended to George that she did not love him, and pretended to Cecil that she loved no one.¹⁸¹

Plánuje cestu do Říma, aby se vyhla Georgovi. Než odjede, zjistí, že se Emersnovi chystají odstěhovat. Po tomto zjištění má Lucy pocit, že cesta do Říma je zcela zbytečná. Náhodně se setkává s panem Emersonem, který ji překvapí svým zjištěním pravdy o Lucyných citech k Georgovi. Přemlouvá Lucy, ať nedá na okolí začne se konečně rozhodovat podle svých citů. Lucy již nemá sílu zapírat. Konečně se odhodlá vzepřít své rodině a odjíždí s Georgem do Itálie.

¹⁸¹ L. Trilling, s. 81

Závěr

Téma mojí diplomové práce znělo Vzpouora ženských hrdinek proti konvencím soudobé společnosti v díle D. H. Lawrence a E. M. Forstera. Ve své práci jsem se zaměřila na jednání ženských hrdinek, které odporovalo zavedeným normám viktoriánské morálky a převažujícím zvyklostem soudobé společnosti. Toto jednání se projevovalo především u nastupující generace dívek a žen, které již nebyly tak pevně svázány předsudky doby a vstřebávaly nastupující liberální proud, především z Francie a později i z USA. Tato tendence se projevovala zpočátku především u žen z vyšších společenských vrstev, které v sobě soustřeďovaly ženy vzdělané a inteligentní a toužící vyjadřovat své vlastní názory na společenské dění. Sílicí tendence ženského emancipačního hnutí a feminismu postupně zachvacovalo stále větší počet žen a nevyhlo se ani ženám z nižších společenských vrstev. Přestože mnohdy neměly takové vzdělání, neovládaly cizí jazyky a neznaly základní principy společenské morálky, měly jednu touhu – chtěly se vyrovnat mužům. I když tato touha byla zprvu jen obtížně definovatelná, její základní obrysy se postupně vytvářely a byly soustředěny na oblast dostupnosti vzdělání, účast na ovlivňování veřejného života a kultury a v neposlední řadě na získání volebního práva.

Popisované období je rámováno literární tvorbou spisovatelů Jamese Joyce, Virginie Woolfové, Josepha Conrada a Thomase Hardyho. Ve svých románech otevřeně kritizovali morálku anglické společnosti, zobrazovali realistický pohled na obyčejné venkovské lidi a městské obyvatelstvo a v neposlední řadě se prezentovali otevřenější výpovědí ohledně sexuality. Tento způsob výpovědi ovlivňoval společensky uvědomělé ženy v jejich emancipačním úsilí a směřoval je k radikálnějším krokům pro dosažení jejich cílů.

Významnou událostí v literárním a odborném světě se stala teorie Sigmunda Freuda z oblasti psychoanalýzy, ve které jako jeden z hlavních motivů lidského chování přisuzuje pudům, především pudu sexuálnímu. Teorie psychoanalýzy

podstatným způsobem ovlivnila tvorbu a dílo mnoha spisovatelů, mimo jiné též D. H. Lawrence.

Pod dojmem těchto skutečností lze charakterizovat jednotlivé postavy z jeho biografického románu *Sons and Lovers* jako osoby, které jsou zmítány konfliktem mezi obdivem a láskou k jinému pohlaví a vlastní matce. Matka Gertruda Morelová, dominantní osoba a nešťastně vdaná žena, ovládající přehnanou láskou svého syna Paula, zároveň však zručná manipulátorka, která ve skutečnosti řídí jeho život a určuje jeho vztah k ženám. Díky ní se Paul nedokázal zamilovat do žádné dívky, ať už to byla jeho láska z dětství Miriam nebo v pozdější době Klára. Láska k matce byla tak obrovská, že po její smrti sám uvažoval o sebevraždě. Nedokázal si další život bez ní představit. To, že nakonec sebevraždu nespáchal, si zdůvodnil tím, že bude-li žít, bude žít v jeho myšlenkách a skutcích i jeho matka. Miriam i po smrti matky usilovala o Paulovu přízeň. Ten ji ale odmítl, neboť matčin vliv v něm byl zakořeněn i po její smrti. Miriam si uvědomila, že ani posmrtný zápas s matkou nemůže nikdy vyhrát a Paul že ji pro ni navždy ztracen.

Matka z románu D. H. Lawrence *The Virgin and the Gipsy* byla typickou představitelkou prudérní viktoriánské společnosti. Nikdy se nedokázala smířit s tím, že od jejího syna faráře odešla žena Cinthia, kterou proto považovala za ženu lehkých mravů. Cinthia ale nechtěla nic jiného, než svobodně vyjadřovat svoje názory na soužití s mužem a více pozornosti vůči své osobě. Matka svým radikálním jednáním určovala veškeré dění v domě, který kromě jejího syna faráře sdílely ještě Cinthiiny dcery Lucille a Yvette a jejich teta Cissie. Aktivní vzdor vůči dominantní matce projevovala především Yvette. Přes její nesouhlas se zamilovala do cigána, se kterým po její smrti odešla do světa.

Podobnou postavu matky jako D. H. Lawrence ztvárnil E. M. Forster v románu *Where Angels Fear to Tread*. Román se odehrává v Anglii, která charakterizuje nudnou a prudérní stránku života a v Itálii, kterou charakterizuje spontánnost a

uvolněnost. Těmito odlišnými prostředními prochází hlavní postava románu Lilie. Zatímco v Anglii se cítí nesvobodná, svázaná konvencemi a neustálou kontrolou uzurpátorské matky jejího zesnulého muže paní Harritonové, Itálie je pro ni zemí, kde zažívá pocit osvobození od omezující morálky Anglie. Pod tímto dojmem se vdala za Itala Gina a otěhotněla. Avšak její vysněná svoboda se nenaplnila. V manželství s Ginem jím byla ovládána, neboť kulturní tradice Italů též stavěly ženu do podřízené role. Při porodu dítěte Lilia umírá a dítě vychovává Gino. S tím se ale nemůže smířit paní Harritonová. Svůj vliv uplatní i vůči své dceři a synovi a donutí je odjet do Itálie s cílem získat dítě do své péče. Dítě od Gina unáší. Při zpáteční cestě do Anglie dojde k nehodě, při které dítě umírá. Celý tragický konec příběhu lze přičíst paní Harritonové, která nehleděla na city ostatních lidí a upřednostňovala zádasý pochybné viktoriánské společnost.

Další dílo, kterým jsem se ve své diplomové práci zabývala je též od autora D. H. Lawrence a jmenuje se *The Fox*. Pojednává o dvou prostých ženách středního věku, které žily na farmě daleko od civilizace. Žily klidný a vyrovnaný život aniž k tomu potřebovaly muže. Vzájemně se dokonale znaly, dokázaly se tolerovat a podporovaly se ve svém konání. Svoje role související s provozem farmy měly rozděleny tak, že to oběma vyhovovalo. Marchová zastávala mužskou a Banfordová ženskou práci. Jednoho zimního dne jim do života vstoupil muž jménem Henry, který se jim začal do práce vměšovat a zničil dlouho budovanou rovnováhu, která mezi ženami panovala. Marchová a Henry se do sebe zamilovali, Banfordová žárlila. Banfordová vztahu nepřála a Marchovou přesvědčovala, že Henry to s ní nemyslí upřímně a chce ji jen využít. Měla v úmyslu za každou cenu zabránit sňatku. Mezi Henrym a Banfordovou panoval tichý boj o přízeň Marchové. Henry jako ješitný muž nemůže připustit, aby vliv Banfordové zmařil jeho plány. Při práci v lese ji zabíjí padajícím stromem tak, že je to vnímáno jako nehoda. Henry odchází žít

s Marchovou mimo Anglii. Stává se ženou v područí muže a ztrácí tak svoji svobodu, kterou jí přinášel život s Banfordovou.

Posledním dílem, který jsem analyzovala ve své diplomové práci je román E. M. Forestra *A Room with a View*. Románovou hrdinkou je zde mladá dívka Lucy, vychovávaná v rodině z vyšší společenské třídy. Přestože byla vzdělaná a společensky aktivní, zásady viktoriánské výchovy ji nepředurčovaly k možnostem společensky se uplatnit jinde, než v manželství a v rodině. Během dovolené v Itálii poznává Lucy dva naprosto rozdílné muže: George, mladého a vášnivého a Cecila, upjatého snoba, který jí bránil v projevování vlastních názorů a nedovolil jí v ničem rozhodovat. Přesto, že se s Cecilem zasnoubila, vrátila se nakonec k Georgovi. Návratem k němu a s perspektivou dalšího společného života Lucy demonstrovala, že už se nenechá svazovat přežitými konvencemi. Rozhodnutím žít s mužem z nižší společenské třídy tak překročila dosavadní stavovská pravidla a vydala se na cestu životem, který si chtěla určovat sama.

Při zpracování tématu diplomové práce jsem si uvědomila, že boj za emancipaci žen, započatý ve Spojených státech a Evropě koncem 19. a začátkem 20. století není v mnoha rozvojových zemích světa zdaleka ukončen. Nemusí to být pouze rozvojové země, které brání ženám se plně společensky uplatnit. Možnostem více se prosadit jim brání nutnost dodržovat náboženské tradice, které dosud ženu berou pouze jako druhořadou bytost určenou k rození dětí, péči o ně a o muže. Plně osvobodit a emancipovat ženu není ani v současné přetechnizované a globalizované době jednoduchý problém a bude i nadále vyžadovat velké úsilí ze strany politických, náboženských, kulturních a ekonomických institucí. Teprve spojením těchto atributů lze postupně dosáhnout požadovaného cíle – světového zrovnoprávnění žen.

Bibliografie

Primární literatura:

D. H. LAWRENCE, Sons and Lovers, Penguin Classic, November 2010, ISBN 978-0141195445

D. H. LAWRENCE, The Wirgin and the Gipsy, Cideb, Genoa, 1993, ISBN 88-7754-129 6

D. H. LAWRENCE, Rocking Horse Winner, CreateSpace Independent Publishing Platform, 2013, ISBN 978-1493682812

D. H. LAWRENCE, The Fox, Kessinger Publishing, 2010, ISBN 978-1161463767

E. M. FORSTER, Where Angels Fear to Treat, Penguin Books, 1959, ISBN 014001344X 9780140013443

E. M. FORSTER, A Room With a View, A Room with a View, Penguin Books, 1990, ISBN 978-0140180787

Sekundární literatura:

D. H. LAWRENCE, Synové a milemci, (předmluva Vančura), Státní nakladatelství krásné literatury, Praha 1962, s. 365

S. BEAUVOIROVÁ, Druhé pohlaví, Orbis, Praha, 1966

L. SMITHOVÁ, W. REAPER, Úvod do světa idejí, Vyšehrad, Praha 1994

The Northon Anthology of English Literature, 6th Edition, vol. 2, W. W. Norton and Company London 1993, ISBN 039392531

- P. W. THOMAS, A Woman's Place in C19th Victorian History [online], <http://www.fashionera.com/a_womans_place.htm#A%20Woman%27s%20Place%20Is%20In%20The%20Home>
- H. WOJTCZACK, Women's Status in Mid 19th Century England [online], <<http://www.hastingspress.co.uk/history/19/overview.htm>>
- B. G. SMITH, Women in World History, Oxford University Press, 2008
- G. HODGSON, Století lidí, Knižní klub, Kolumbus, Praha 1998
- Všeobecná encyklopedie, svazek 1, Nakladatelský dům OP, Praha 1996
- A. SKŘIVAN, Lexikon světových dějin, nakladatelství Aleš Skřivan, Praha, 2002
- J.SIMKIN, Women's Social and Political Union [online], September 1997<<http://www.spartacus.schoolnet.co.uk/Warson.htm>>
- M. HANÁKOVÁ, Neklidná Evropa, Cesty, Praha 1996
- Š. VLAŠÍN a kol., Slovník literárních směrů a skupin, Orbis, Praha, 1976
- R. BERNARD, Stručné dějiny anglické literatury, knižní klub Brána, Praha, 1997
- Homework Help [online], May 13, 2010<<http://www.enotes.com/homework-help/short-story-rocking-horse-winner-by-d-h-lawrence-168957>>
- B. WILKIE, J. HURT, Literature of Western World, Neoclassicism through the Modern Period, second edition, 1988
- A. NUNNING, Lexikon teorie literatury a kultury, Host, Brno 2006
- Z. STŘÍBRNÝ, Dějiny anglické literatury, Academia, Praha, 1987
- I. MILLIGAN, Howards End by E. M. Forster, Macmillan Education, 1987

ISBN 0333416759

E. PETIŠKA, Staré řecké báje a pověsti, Albatros, Praha, 1961

J. C. COWAN, D. H. Lawrence: Self and Sexuality, Ohio State University Press, 2002, ISBN 0814251269

J. M. MURRY, Son of Woman: the Story of D. H. Lawrence, Jonathan Cape, London 1931

The Virgin and The Gypsy essay [online] <www.essaymania.com/121756/the-virgin-and-the-gypsy>

L. TRILLING, E. M. Forster, New Directions Publishing Corporation, New York, 1964, ISBN 0811202100

D. SEELOW, Radical Modernism and Sexuality, Palgrave Macmillan, 2004, ISBN 978-1403966292

K. M. SAGAR, The Art of D. H. Lawrence, Cambridge University Press, 1966, ISBN 0521061814

M. MILUTINOVIC, Tracing Social Values in E. M. Forster's A Room with a View. [Bachelor Degree Essay.] Lund University 2011

F. CARL, England as Ideology: From Upstairs, Downstairs to a Room with a View, Cultural Critique 17, 2011

S. MITCHELL, Daily life in Victorian England, 2nd edition, Westport, Greenwood Press, 2009

S. KRATOCHVÍL, Základy Psychoterapie, Portál S.R.O., Praha 1998

J. HEATH, Kissing and Telling : Turning Round in A Room with a View. Twentieth Century Lireature, 1994

M. HANÁKOVÁ, Neklidná Evropa, Cesty, Praha 1996